

เล่น...เพื่อสร้างโลกที่เป็นสุข

แนวทางจัดสภาพแวดล้อมการเล่นสำหรับเด็ก

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.)
แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.)

เล่นเพื่อสร้างโลกที่เป็นสุข

แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเล่นสำหรับเด็ก

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.)

แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.)

เด็กเล่น เด็กเรียนรู้ ประสบการณ์ที่มีผลดีสำหรับเด็ก...

คู่มือ...แนวทางการปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างพื้นที่สำหรับเด็ก

ผู้เขียน : Theresa Casey

พิมพ์ครั้งที่ 1 : พ.ศ. 2552

ฉบับสมบูรณ์การจัดพิมพ์ : แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.)

บรรณาธิการเรียบเรียง : ปาณิสรา จุฑาทิเทศ, วรรณภรณ์ สอนสมดุทธิ

รูปเล่ม : อัจฉรา แสงสุวรรณ

คำนำ

‘เล่น’ คำนี้ คงไม่มีความหมายและดูเป็นเรื่องไร้สาระในสายตาของผู้ใหญ่ทั่วไป อาจเป็นเพราะผู้ใหญ่ได้เห็นจากวันเวลาของวัยเยาว์มานาน จนลืมนึกถึงความรู้สึกเป็นสุขเมื่อได้เล่น ละเลยความสำคัญของการเล่น ที่ครั้งหนึ่งเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของพวกเขา

สำหรับเด็กๆ แล้ว การได้เล่นถือเป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งของชีวิตเด็กเลยทีเดียวทีเดียว เพราะ การเรียนรู้และการพัฒนาของเด็กเริ่มจากการได้เล่น ยังมีหลักฐานทางการแพทย์ยืนยันว่าการเล่นมีส่วนสำคัญอย่างมากในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสมอง โดยการเล่นจะกระตุ้นให้มีการเพิ่มขึ้นของการส่งสัญญาณประสาทและเพิ่มการประสานงานระหว่างเซลล์สมอง กับการทำงานของร่างกายได้ดีขึ้น

การเล่นมีความหมายสำหรับเด็กมาก เป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่มีความสุข เป็นคุณค่าอันสำคัญยิ่ง ที่สร้างให้มนุษย์ หรือสัตว์ ได้เติบโตอย่างมีวุฒิภาวะสมบูรณ์ ทั้งกายและใจ และจิตวิญญาณ ซึ่งต่างอย่างสิ้นเชิงกับการใช้เวลาหมกมุ่นอยู่กับสื่อและเทคโนโลยีที่เด็กส่วนใหญ่กำลังถูกดึงดูดเข้าสู่โลกสมัยใหม่ และได้เล่นน้อยลง

การเล่นได้สร้างสรรค์จินตนาการ และสามารถสานต่อเป็นแรงบันดาลใจเมื่อเขาโตขึ้น เคยมีการสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ใหญ่หลากหลายกลุ่มหลาย อาชีพ เช่นนักวิทยาศาสตร์ พยาบาล หมอ ครู ฯลฯ พบว่าสิ่งที่เขาเหล่านั้นเล่นในสมัยเด็กๆ มีอิทธิพลในการตัดสินใจเลือกอาชีพของตนเมื่อโตขึ้น

‘การได้เล่น’ สถานที่เล่น หรือพื้นที่เล่น เป็นส่วนประกอบสำคัญที่ต้องคำนึงถึง สถานที่และสิ่งแวดล้อมรอบตัวทั้งหลายล้วนมีบทบาทสำคัญมากที่จะให้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายในการพัฒนาเด็ก เป็นที่เล่นที่สนุก มีชีวิตชีวา มีความสุข ให้ประสบการณ์ชีวิตที่ดี ซึ่งผู้ใหญ่ควรมีบทบาทส่งเสริมและสร้างประสบการณ์ผ่านการจัดสภาพแวดล้อมการเล่นที่เหมาะสมที่จะกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการที่ดีที่ตอบสนองต่อความต้องการของเด็กได้อย่างมีความสุข

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ถูกเรียบเรียงจากประสบการณ์จริงและจากงานวิจัยของต่างประเทศ โดยได้นำมาปรับปรุงและพัฒนาและทดลองใช้ เป็นการต่อยอดจากหนังสือเล่นเพื่อชีวิตของเด็กภาค 2 ที่มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก(เมพด.) ได้เคยจัดพิมพ์แล้ว เพื่อเสนอทางเลือกและแนวทางสำหรับผู้สนใจในเรื่องการส่งเสริมการเล่นและการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเล่นของเด็กแบบมีส่วนร่วม

โดยหวังจะให้เกิดคุณค่าในการเรียนรู้แก่เด็กอย่างรอบด้าน และด้วยความเชื่อที่ว่าเด็กที่เติบโตในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และมีความสุข จะเป็นคนที่สามารถสร้างสุขให้แก่โลกใบนี้ได้

แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน(สสย.)

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก(เมพด.)

สารบัญ

คำนำ	3
บทนำ	6
ที่มาของการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็ก	
บทที่ 2	12
สิ่งแวดล้อมการเล่นที่มีผลต่อการพัฒนาเด็ก	
บทที่ 3	18
ความสำคัญของพื้นที่การเล่นที่ควรพัฒนาตนเอง	
บทที่ 4	30
การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการเล่น	
บทที่ 5	38
แนวทางการปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อม	
บทที่ 6	60
ข้อเสนอแนะมีจัดสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างพื้นที่แก่เด็ก	
• ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในการเล่นของเด็ก	
ท้ายเล่ม	85
ข้อมูลองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์	

บทนำ

ที่มาของการจัดสภาพแวดล้อม สำหรับเด็ก

เด็กกับการเล่น

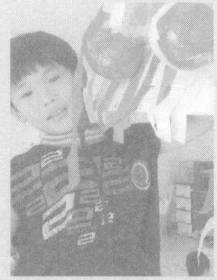
ยังจำได้ไหมเมื่อยามที่คุณ
ได้ยินเสียงเด็กเล่น เสียงหัวเราะ
สดใส นั้นทำให้เรานึกถึงความ
ร่าเริงแจ่มใส ความสนุกสนาน
และความสุขที่จะฉายในแววตา
ของพวกเขา มันสร้างความรู้สึก
ของคุณเกี่ยวกับการเล่นในวัยเด็ก
ของคุณหรือเปล่า

แต่คุณอาจจะพบว่าเสียงกรี๊ดร้อง เสียงหัวเราะที่ตั้ง
เกินเหตุ เสียงตะโกนดังๆ ที่เกิดจากการทะเลาะกับเพื่อนๆ
ที่เล่นด้วยกันจะสร้างความรำคาญให้กับคุณ หรือรู้สึกมีโมโห
กับเสียงพวกนั้น ต้องจัดการสั่งสอนเด็ก หรือจัดการให้สงบ
เรียบร้อย

ซึ่งความจริงบรรยากาศเหล่านี้เกิดได้ตลอดเวลาที่
เด็กเล่น เพราะการเล่นของเด็กนั้นเป็นสิ่งคม สิ่งคมหนึ่งที่มี
บรรยากาศเช่นเดียวกันกับสิ่งคมของผู้ใหญ่ หากจะแตกต่างกัน
ตรงในแง่ของมิติพื้นที่ เวลา และความสัมพันธ์ในอำนาจต่างๆ
ที่แวดล้อมเท่านั้น

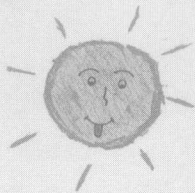
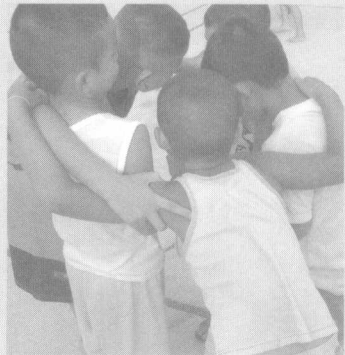

ทั้งนี้ในแง่ความหมายของการเล่นของเด็กแล้วจะพบบรรยากาศที่ยังไม่
ถูกรอบงำแบบบรรยากาศทางสิ่งคมของผู้ใหญ่ แต่บรรยากาศของเด็กจะเป็น
บรรยากาศแบบมีความสุข ได้เล่น ได้ลงมือทำ ได้ทดลองในสิ่งที่ตนเองสนใจ
และใช้ความคิด จินตนาการของเด็กในการคิดวางแผน ตัดสินใจ ลงมือทำและ
เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สิ่งสมเป็นประสบการณ์ชีวิตในวัยเด็กของพวกเขา
ซึ่งจากการเล่นนั้นอาจจะพบกับความท้าทาย ความเสี่ยง อุปสรรคบ้าง แต่ก็
จะเป็นบททดลองนอกห้องเรียนของเด็ก สำหรับโอกาสที่จะตัดสินใจ แก้ไขกับ
อุปสรรคที่จะพบเจอจากการเล่นนั้น

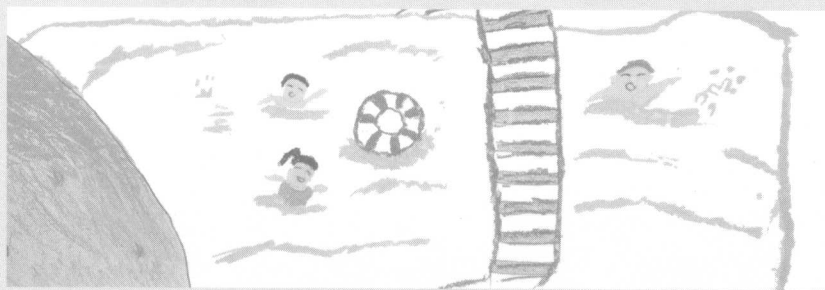
อาจกล่าวได้ว่าสิ่งที่กล่าวข้างต้นนั้นจะก่อให้เกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้เป็นการเพิ่มพูนทักษะชีวิตแก่เด็กในด้านของการยอมรับนับถือในตนเอง การเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนภายในจิตใจของเด็กที่จะนำสู่พัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจและสติปัญญาที่ตนเอง

ทั้งนี้ผู้ใหญ่ในฐานะผู้อำนวยความสะดวกในการเล่น หรือหักจำกัดกระบวนการเรียนรู้ต้องเข้าใจและมีทัศนคติในแนวคิดเรื่องการเล่นของเด็กเสมอว่า

- เด็กมีจินตนาการ
- เด็กอยากรู้อยากเห็นและอยากลอง
- เด็กต้องการคุณเพื่อสร้างความมั่นใจและรับประกันความปลอดภัย
- เด็กต้องการคุณให้สร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเล่นแบบมีความสุขของพวกเขา

ทั้งนี้ในสถานการณ์ปัจจุบันของประเทศไทยนั้น สถานที่ พื้นที่การเล่นของเด็กมีไม่มากนักเพราะสภาพแวดล้อมสังคมในปัจจุบัน อาทิเช่น เด็กในพื้นที่สังคมเมืองจะพบว่าพื้นที่ภายนอกบ้านของเด็กมีไม่มากนัก อันเนื่องจากข้อจำกัดของพื้นที่ส่วนใหญ่ที่เป็นพื้นที่ของตึก บ้านเรือน และผลจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การจราจรที่ติดขัด ความรู้สึกไม่มั่นคงและไม่ปลอดภัยในสังคมปัจจุบัน และที่สำคัญมลภาวะทางอากาศที่ไม่สดชื่นส่งผลต่อการสร้างพื้นที่ภายนอกสำหรับเด็ก เพราะฉะนั้นเด็กในเมืองส่วนใหญ่จึงมีข้อจำกัดในการเข้าถึงการเล่นภายนอกบ้าน เด็กส่วนมากต้องไปเล่นในห้างสรรพสินค้า หรือสวนสนุก หรือเล่นริมทางเดิน บนถนนและการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ทั้งที่บ้านและร้านเกมที่เปิดบริการให้เด็กที่พบว่ามีอยู่ทุกแห่ง ซึ่งเด็กสามารถเดินเข้าไปเล่นได้ง่ายๆ เหมือนเล่นฟรีๆ ที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

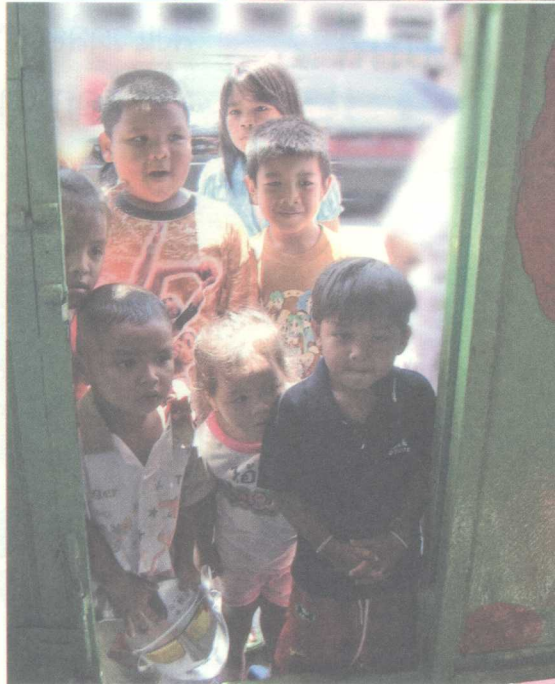
สำหรับเด็กในชนบทนั้นเด็กเหล่านั้นมีพื้นที่ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี เด็กสามารถเข้าถึงการเล่นได้ทุกที่ ที่มีธรรมชาติแวดล้อมบ้าน หรือชุมชนของตนเอง แต่พบว่าเด็กเหล่านั้นยังขาดแคลนในเรื่องของความปลอดภัย การถูกปล่อยปละละเลยให้เล่นตามลำพัง พื้นที่หรือกิจกรรมทางเลือกที่ยังมีไม่หลากหลาย ซึ่งพบว่าเคยมีกรณีหรือข่าวที่พบว่าเด็กไปเล่นตามแม่น้ำและจมน้ำเสียชีวิต หรือบางครั้งเด็กบางคนต้องช่วยทำงานกับผู้ปกครองหรือครอบครัวทั้งที่ขังวัย พัฒนาการและเวลาเหล่านั้น ควรจะเป็นเวลาที่เป็นโอกาสที่เด็กจะได้เล่น ได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน หรือเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

แนวทางปฏิบัติในการสร้างสิ่งแวดล้อมแก่เด็กต้องการสร้างความ
เข้าใจในแนวคิด ความเข้าใจต่อการเล่นของเด็กในประเด็นต่อไปนี้คือ
"อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่เน้นมาตรา 31"

หลักการที่เอื้อต่อการเล่นของเด็กๆ ประกอบด้วย

- เด็กทุกคนต้องมีสิทธิได้เล่น อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมาตราที่ 31
กล่าวว่า เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะเล่น พักผ่อน นันทนาการ ทั้งนี้ ผู้ใหญ่ในฐานะ
ผู้ปกครองหรือบิดามารดา มีหน้าที่จัดหาสถานที่ให้เด็กๆ เล่น ไม่เลือกที่จะ
เป็นเด็กพิการ หรือเด็กด้อยโอกาส และเด็กๆ ทุกคนจะต้องได้รับการส่งเสริม
อย่างเท่าเทียมกัน
- เด็กและผู้ใหญ่ต่างมีโอกาสและสิทธิเท่าเทียมกัน และต้องรับฟัง
ความเห็นซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เด็กและผู้ใหญ่จะต้องฝึกฝนที่จะฟัง ตอบโต่
บนพื้นฐานของการเคารพซึ่งกันและกัน
- สภาพแวดล้อมจะต้องเอื้อต่อการเล่นของเด็ก แม้ว่าเด็กๆ พร้อมที่จะ
เล่นที่ไหนก็ได้ แต่สภาพแวดล้อมทั่วไป ควรจะต้องเหมาะสม และเป็นหน้าที่
ของผู้ใหญ่ ที่จะต้องจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมให้เด็กเล่น

บทที่ 2

สิ่งแวดล้อมการเล่นดี
มีผลต่อการพัฒนาเด็ก

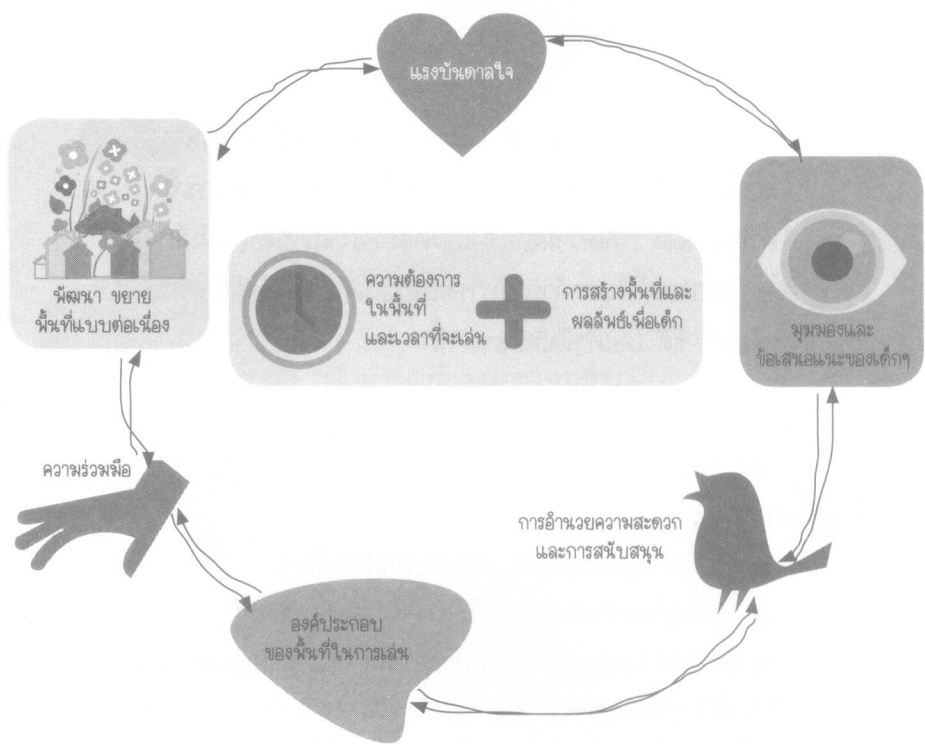
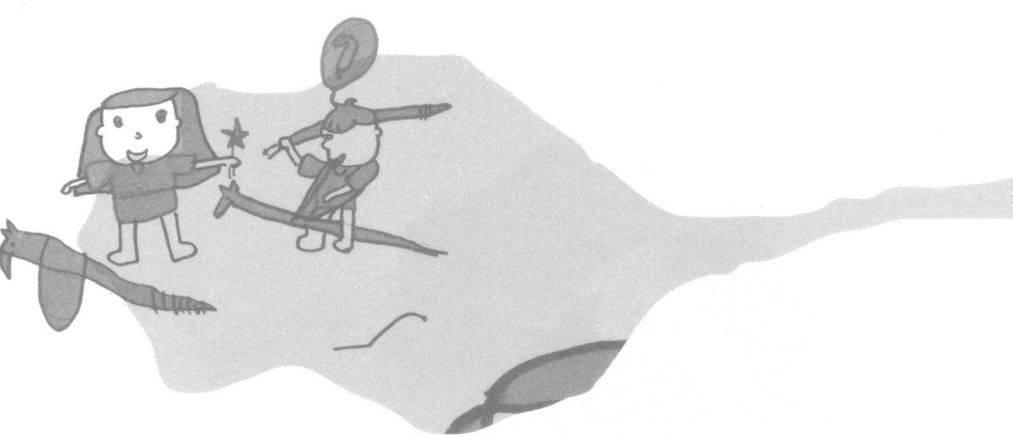

การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเล่นของเด็กนั้น ควรมีการพัฒนาสถานที่ หรือพื้นที่ที่ทำให้เด็กได้เล่นอย่างเป็น ตัวของตัวเอง เป็นความสนใจ และต้องการในการเล่น ให้เด็ก ได้รู้จักการแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่สนุกสนาน มีปฏิสัมพันธ์กับ เพื่อนๆ ที่ดี โดยคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้

- ★ เป็นสถานที่ พื้นที่ ที่เด็กเล่นได้โดยอิสระ มีโอกาสเลือก และ มีความยืดหยุ่น
- ★ มีการสอนเล่นเกมสนุกๆ พร้อมทั้งบทเรียนสั้นๆ
- ★ มีผู้ใหญ่คอยช่วยจัดการและให้การสนับสนุนอยู่ห่างๆ
- ★ มีการแบ่งช่วงอายุของเด็กและจัดเตรียมกิจกรรมหรือมุมการเล่น ตามวัยของเด็ก หรือสามารถจัดสถานที่ให้เด็กที่มีอายุแตกต่างกันสามารถ เล่นด้วยกันได้ หรือการเล่นแบบตามลำพัง การเล่นแบบกลุ่ม ซึ่งควร พิจารณาถึงความต้องการ หรือความสนใจของเด็กเป็นหลัก

2.1 กระบวนการในการพัฒนาพื้นที่เล่นสำหรับเด็กๆ

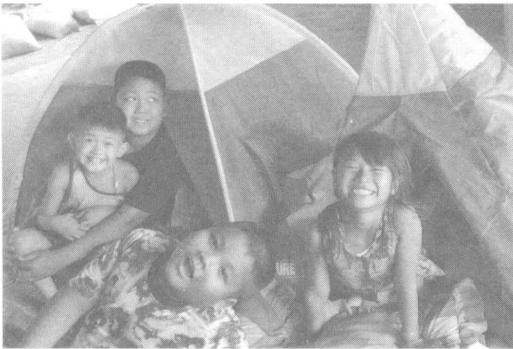

2.2 ธรรมชาติและความต้องการในการเล่นของเด็ก

โลกการเล่นของเด็กๆ ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมของเด็ก เด็กต้องการพื้นที่ เวลาสำหรับการเล่น ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงต้องตระหนักถึงทุกสิ่งที่อยู่รอบกายเด็กในเชิงจิตวิทยา ความพร้อมของเด็กที่จะเล่นขึ้นอยู่กับ

- เวลาและสถานที่ ซึ่งประกอบด้วย
- ลักษณะเฉพาะของเด็กคนนั้น
- ปฏิสัมพันธ์กับชุมชน
- ความสัมพันธ์ทางสังคม
- การได้สัมผัสกับธรรมชาติ
- กิจกรรมเคลื่อนไหวที่ต้องใช้ร่างกาย
- ประเภทของการเล่นต่างๆ
- การสร้างโอกาสในการเล่นในพื้นที่นั้นๆ

2.3 สภาพแวดล้อมในการเล่นของเด็ก

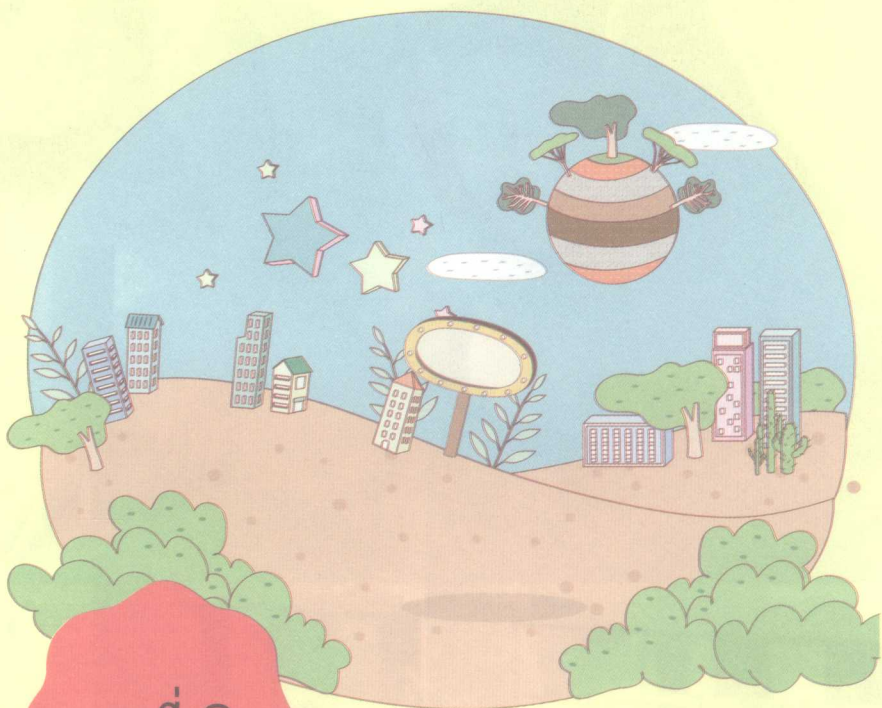
สภาพแวดล้อมที่ดีคือ ส่วนประกอบต่างๆ ที่อยู่ล้อมรอบตัวที่สามารถนำมากระตุ้นประสาทสัมผัสทุกส่วนของมนุษย์ เช่น การได้ยิน การมองเห็น การได้กลิ่น การได้รส รวมถึงผิวสัมผัส ที่สำคัญการกระตุ้นสัมผัสให้มีอานุภาพมากยิ่งขึ้น จะต้องมีส่วนประกอบที่ดี คือ บรรยากาศของความรักและความอบอุ่น บรรยากาศที่ทำให้ทายทำให้อยากรู้ อยากแสวงหาคำตอบ และบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ หรือได้เล่นอย่างอิสระ

สถานที่เล่นสำหรับเด็กต้องเป็นสถานที่ที่เด็กสามารถเล่นได้หลากหลาย ไม่ว่าจะวิ่ง ขว้าง ไล่จับ ซ่อนหา เผ่าดู ฟัง ตะโกน ตีโต้เสียง หัวเราะได้อย่างอิสระ หรือเป็นสถานที่ที่มีสิ่งต่างๆ ให้เล่น เช่น มีต้นไม้ให้ปีนป่าย มีแอ่งน้ำให้เล่น มีชิงช้าให้แกว่งไกว มีวัสดุสิ่งของให้อามาประดิษฐ์ ต่อเติมเสริมแต่ง หรือมีอุปกรณ์ให้สร้างและทดลองประดิษฐ์ในสิ่งที่เด็กสนใจและต้องการ นอกจากนี้ เด็กๆ ยังมีจินตนาการอันไร้ขีดจำกัด บางครั้ง แม้นินที่เล็กๆ แคบๆ ก็สามารถเป็นที่เล่นของพวกเขาได้ ไม่ว่าจะเป็ห้องประตู หรืออาจกว้างใหญ่ไพศาล เช่น ในท้องทุ่ง ซึ่งสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเล่นของเด็กๆ ควรเป็นอย่างไรนั้น ควรพิจารณาควบคู่กับวิถีชีวิตของเด็กๆ ที่เหมาะสมกับกฎเกณฑ์ วัฒนธรรม สถานการณ์ในสภาพสังคมสมัยใหม่

บทที่ 3

ความสำคัญของเกมการเล่น ที่ต้องพัฒนาต่อเนื่อง

การพัฒนาเกมการเล่นเมื่อผ่านการใช้งานไประยะเวลาหนึ่งจะเกิดประโยชน์มากในเบื้องต้น พื้นที่การเล่นควรดึงดูดและเชิญชวนเด็กๆ ได้เข้ามาเล่น เช่น มีข้อทราวยไว้ด้วยจะเป็นการเริ่มต้นการเล่นที่ดีมาก

ยกตัวอย่างเช่นในช่วงเปิดตัวพื้นที่การเล่นควรมีการแยกส่วนระหว่างสนามหญ้า ทางเดิน และพื้นที่ทราย ต้นไม้ที่ยังปลูกไม่เสร็จ รั้วหรือกำแพงที่ดูแข็งทื่อ เครื่องเล่นเรียบๆ เด็กๆ อาจยังไม่คุ้นเคยกับพื้นที่เหล่านี้ซึ่งต้องใช้เวลาหรือกระตุ้นให้เด็กๆ ได้มีโอกาสในการเลือกตามที่เด็กปรารถนา

อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไปเด็กๆ จะได้ใช้ประโยชน์และปรับพื้นที่ต่างๆ ตามความต้องการของตนเอง ต้นไม้กลายเป็นสถานที่วิ่งเล่น รั้วหรือกำแพงจะมีตะไคร่น้ำเกาะเมื่อโดนความชื้นมากๆ ปกคลุมด้วยเห็ดรา งานศิลปะและภาพวาดบนกำแพง เครื่องเล่นเรียบๆ ถูกตกแต่งด้วยผ้า เชือก ระบายสี หรือถูกต่อเติม เจ้าหน้าที่ที่ดูแลสามารถปรับพื้นที่ได้ตามความสนใจและการตอบสนองของเด็กๆ

3.1 การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพื้นที่การเล่น

เราอาจจะมีคุณค่าคุ้นเคยกับวงจรการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติตามที่เรเคยเรียนมาหรือการรับรู้จากประสบการณ์ของแต่ละคน ฤดูกาลมีรูปแบบทั้งที่เป็นแบบธรรมดาและไม่ธรรมดา การปรับปรุง สร้าง และรื้อถอนเป็นวงจรที่สำคัญที่เกิดขึ้นในพื้นที่การเล่นซึ่งควรจัดให้เหมาะสม เช่นเดียวกันกับปราสาททรายสามารถถูกน้ำทะเลพัดทำลายได้ ดังนั้นบนสนามเด็กเล่นก็สามารถรื้อหรือสร้างใหม่ในระยะแรกๆ ได้เช่นเดียวกัน สภาพแวดล้อมการเล่นก็สามารถผู้พั่งได้ตามกาลเวลา หรือเด็กๆ อาจจะมีไอเดียออกมาเพื่อค้นหาสิ่งใหม่ๆ เช่น มีการก่อกองไฟหรือตั้งกระโจม เป็นต้น

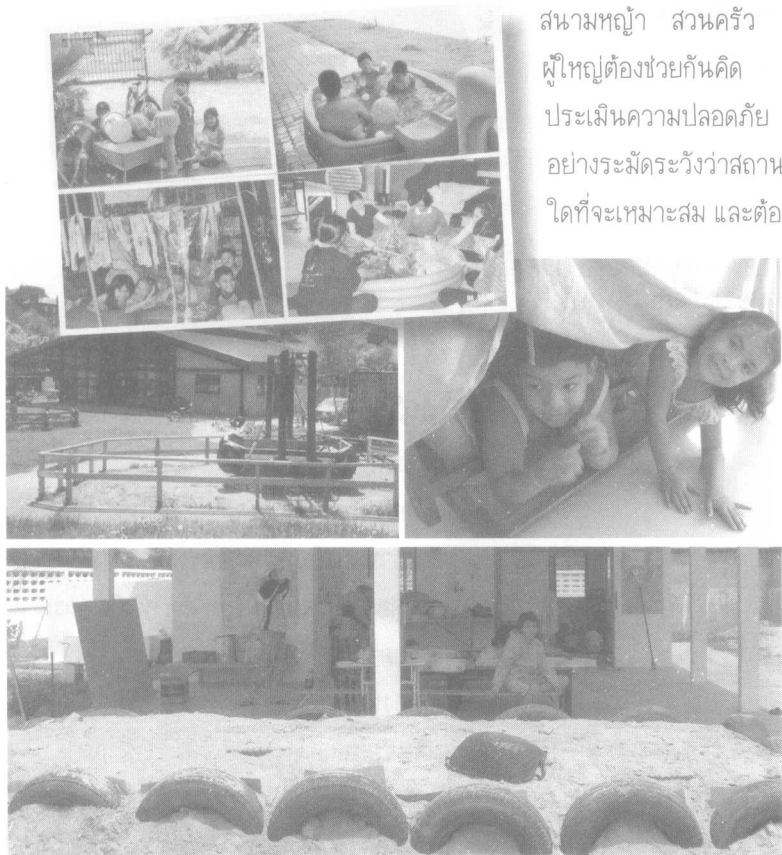

สถานที่ที่เด็กๆ เลือกที่จะเล่นนั้นมีความหมายและลึกซึ้งยิ่งนักในจินตภาพของเด็ก แต่ในความเป็นจริง สถานที่ที่เล่นแต่ละที่จะมีความรู้สึกที่แตกต่าง เช่น มีความน่าสนใจ น่าตื่นเต้น น่าค้นหา รวมถึงมีความรู้สึกกังวลใจ มีความกลัว รู้สึกแย่ สร้างความรู้สึกสับสนที่ยากจะเข้าใจ ต่อสถานที่นั้นๆ ทำให้รู้สึกหมดสนุก ไม่ต้องการเล่นในสถานที่แห่งนั้นอีก สิ่งสำคัญ เราไม่สามารถจะเลือกสถานที่การเล่นที่ดีที่สุดให้เด็กได้ แต่สิ่งที่ผู้ใหญ่สามารถทำได้ นั่นก็คือ การสร้างจากการเล่น หรือการปรับสภาพแวดล้อมในสถานที่การเล่นให้ตรงตามความต้องการของเด็กและเอื้ออำนวยให้เด็กได้รับประโยชน์จากพื้นที่ในการเล่นให้มากที่สุด

3.2 สถานที่จัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ของเด็ก

ในสายตาของเด็กๆ สถานที่ที่เล่นได้อย่างแสนจะวิเศษสุดสำหรับเด็กอาจเป็นเพียงที่เล่นที่ธรรมดาๆ ในสายตาผู้ใหญ่ เช่น ใต้โต๊ะ ใต้บันได โขงพาในห้องรับแขก หรือแนวเส้นขอบฟ้าที่สุดแสนจะกว้างไกล อาจเป็นที่ที่พลุกพล่านไปด้วยผู้คนทั้งที่รู้จักหรือไม่รู้จัก หรือเป็นสถานที่เปลี่ยว หรืออาจเป็นเชิงเขาที่มองเห็นแต่เรือแล่นเข้าออกจากท่าเรือ หรือหัวมุมถนนที่มีผู้คนชกต่อยกัน หรือเป็นที่ที่สี่เสียงหรือกลิ่นลอยละล่องผ่านไปผ่านมา หรืออาจเป็นส่วนสาธารณะ สนามเด็กเล่นที่โรงเรียน

สนามหญ้า สวนครัว
ผู้ใหญ่ต้องช่วยกันคิด
ประเมินความปลอดภัย
อย่างระมัดระวังว่าสถานที่
ใดที่จะเหมาะสม และต้อง

เอื้ออำนวยความสะดวกต่างๆ ให้เด็กเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างปลอดภัย สถานที่
ที่เหมาะสมสำหรับเด็กๆ การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเล่นหรือการ
สร้างสรรค์พื้นที่การเล่นสำหรับเด็ก ต้องเป็นสถานที่ที่มีชีวิตชีวา มีธรรมชาติ
มีจุดเด่นดึงดูดความน่าสนใจ มีความท้าทาย น่าพจญภัย เพื่อให้ตอบสนอง
ความต้องการและเติมเต็มความปรารถนาในการสร้างโอกาสการเล่น ควร
เป็นสถานที่ซึ่งไม่มีกฎเกณฑ์ใดๆ ที่จะบังคับ

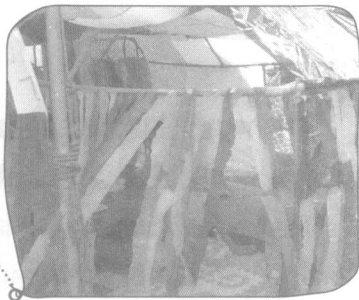
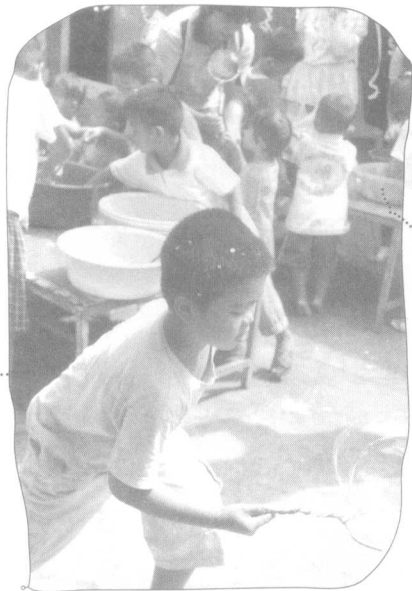
ให้เด็กหมดสนุกในการเล่น ผู้ใหญ่ต้อง
ประเมินถึงสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้
เด็กได้รับประโยชน์สูงสุด สามารถ
เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่าน
การเล่น เข้าถึงพื้นที่ได้อย่างมีความ
สุขและอิสระ เปิดโอกาสให้เด็กๆ ได้
ท้าทายพจญภัย โดยเกิดความรู้สึ
มั่นใจและปลอดภัยในพื้นที่

3.3 การใช้พื้นที่เล่นในร่มและในพื้นที่กลางแจ้ง

การออกแบบพื้นที่ระหว่างในร่มกับกลางแจ้ง สำหรับพื้นที่เล่น
บางแห่ง มีการปรับสภาพแวดล้อมให้กลมกลืนอย่างสมดุล พื้นที่ในร่ม
และกลางแจ้ง พื้นที่บางแห่งจัดสภาพแวดล้อมพื้นที่ในร่มกับกลางแจ้งออก
จากกันอย่างชัดเจน แต่ไม่ว่าจะจัดอย่างไรอย่าลืมข้อควรคำนึงถึง การเข้า
ถึงพื้นที่แต่ละพื้นที่จะต้องอำนวยความสะดวกให้กับเด็กทุกกลุ่ม อย่างไรก็ตาม
ก็ตาม สำหรับเด็กๆ พวกเขาจะมองพื้นที่เล่นทุกส่วนเป็นหนึ่งเดียวกันหมด
ดังนั้น การจัดแต่งให้พื้นที่เล่นในร่มกับกลางแจ้ง รวมทั้งการจัดกิจกรรม
และรูปแบบการเล่นที่สอดคล้องกลมกลืนกัน จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการ
วางแผนปฏิบัติ จึงควรจัดกิจกรรมกลางแจ้งให้สมดุลกับกิจกรรมการเล่น

ในร่ม เพื่อให้เด็กๆ ได้มีโอกาสเรียนรู้
อย่างรอบด้าน การวางแผนที่จำเป็น
เช่น ควรมีผู้ดูแลเด็กอย่างทั่วถึงในการ
อำนวยความสะดวกระหว่างทำกิจกรรม
การพาเด็กๆ ออกไปเล่นกลางแจ้ง เพื่อ
ทำกิจกรรมต่างๆ การจัดเตรียมอุปกรณ์
ต่างๆ ที่ใช้ในการเล่นกลางแจ้ง และการ
จัดเตรียมโรงเก็บของกลางแจ้งเอาไว้เก็บ
ของที่จำเป็น เป็นต้น

3.4 การปรับสภาพแวดล้อมใน พื้นที่การเล่นแบ่งได้ 3 ลักษณะดังนี้

สภาพแวดล้อมการเล่นที่มีความหลากหลายทำให้พื้นที่การเล่นมีความยืดหยุ่นสามารถตอบสนอง หรือเกิดการกระตุ้นได้ การคำนึงถึงระดับการใช้งานจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างสภาพแวดล้อมการเล่นที่มีศักยภาพ แบ่งพื้นที่ได้ 3 ลักษณะดังนี้

- พื้นที่การเล่นชั่วคราว
- พื้นที่การเล่นกึ่งถาวร
- พื้นที่การเล่นระยะยาว

พื้นที่การเล่นชั่วคราว

คือพื้นที่การเล่นและการทำกิจกรรมชั่วคราว อาจจัดขึ้นเพื่อใช้งานเพียงแค่วันสองสามวัน หรือหลายๆ อาทิตย์ ซึ่งมีองค์ประกอบต่างๆ จัดขึ้นเพื่อตอบสนองการใช้งานในพื้นที่การเล่นทันที อาจจะมีการใช้สื่อศิลปะ วัสดุรีไซเคิล และวัสดุที่ใช่แล้ว เหมาะสำหรับการเล่นประเภทนี้ แค่เพียงใช้องค์ประกอบตามธรรมชาติของพื้นที่การเล่นแค่นี้ก็เพียงพอสำหรับจัดการเล่นแล้ว ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้

- จัดหาถุงที่ใช้บรรจุทรายที่พับเก็บมูมเรียบร้อยจำนวนมาก เพื่อสร้างเป็นกระบะทราย
- หากจะสร้างสระเล่นน้ำขนาดใหญ่ ให้หายางรถยนต์เก่าๆ และรองด้วยพลาสติกเพื่อกักเก็บน้ำโดยทำเป็นวงกลม ซึ่งวัสดุเหล่านี้สามารถตัดแปลงรูปทรงได้โดยอาจกลายเป็นที่เล่นซึ่งสามารถให้เด็กๆ จำนวนมากเข้ามาเล่นได้
- การวางท่อพลาสติกที่จัดเก็บเคลื่อนที่ได้เพื่อต่อระบบน้ำเข้าสระที่สร้างไว้และเตรียมอุปกรณ์สำรองที่สามารถตัดแปลงแก้ไขด้วยตนเองได้
- การจัดมุมการแต่งกาย แพนทาทซี หรือชุดประกอบ การเล่นบทบาทสมมุติ
- การเล่นสไลด์ลื่นบนแผ่นผ้าฝ้าย โดยใช้สปูเหลวอาบหน้าสำหรับเด็ก ช่วยให้สไลด์ตัวลื่นไหลได้สนุกสุดเหวี่ยง พื้นต้องเป็นสนามหญ้าที่หิม (อย่าลืมประเมินความเสี่ยงเพื่อความปลอดภัย)

- มุมการเล่นกับฟองสบู่ยักษ์
อุปกรณ์ใช้สบู่เหลวสำหรับเด็ก และใช้
ไม้แขวนเสื้อตัดให้เป็นรูปทรงสำหรับ
เล่นฟองสบู่ยักษ์

- การสร้างบรรยากาศ ด้วยการเปิดเพลง
ฟัง เพลงบรรเลงฟังสบายๆ หรือมีเปลแขวน
นอนอ่านหนังสือ

- การเล่นกับแสงจะให้ความรู้สึกที่แตกต่าง
เช่น ช่วงเวลากลางคืนให้ห่อกระดาษสีบนไฟนีออนตาม
ต้นไม้หรือส่วนต่างๆ ที่หุ้มด้วยผ้า อาจให้เด็กๆ จุดตะเกียงหรือคบไฟก็ได้
ในตอนกลางคืนอาจประดิษฐ์กระจกสีโดยประดับตามประตูหรือหน้าต่าง

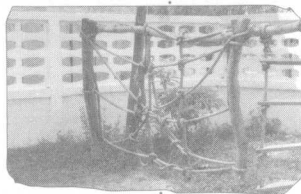
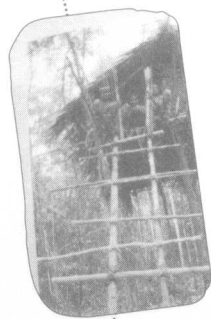
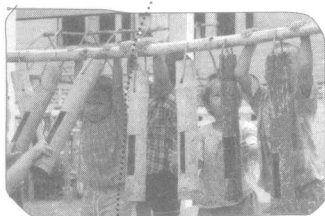
- มุมศิลปะประดิษฐ์ อาจใช้วัสดุต่างๆ เท่าที่หามาได้ เช่น กล้อง ลัง
เชือกฟาง กระดาษหนังสือพิมพ์ เศษกระดาษ เชือก หนังสยอง กรวยจรรยาจร
ผ้า แผ่นพลาสติก และอื่นๆ อีกมากมาย

พื้นที่การเล่นกิ่งถาวร

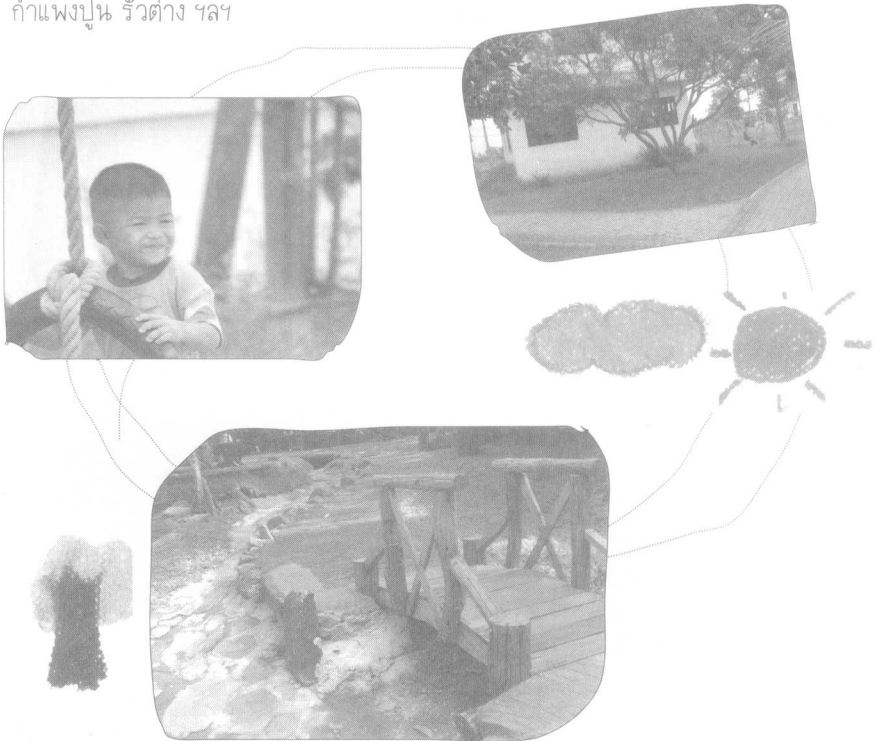
ลักษณะพื้นที่การเล่นจะมีอายุการใช้งานประมาณ 2-3 ปี ซึ่งอาจมีการปรับปรุงใหม่ทั้งหมดเพื่อตอบสนองต่อการเล่นหรือมาจากความต้องการของเด็กๆ ลักษณะพื้นที่การเล่นประเภทนี้จะประกอบด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- ชิงช้าแขวนระหว่งต้นไม้
- โครงสร้างที่ทำจากไม้หรือเหล็ก หรือยางรถยนต์ สามารถปีนป่าย มุด ลอดได้
- บ้านไม้ บ้านเพนียดาย บ้านเจ้าหญิงเจ้าชาย บ้านบนต้นไม้
- เวทีการแสดงตกแต่งด้วยตะปูและปูด้วยแผ่นไม้มีลักษณะเป็นครึ่งวงกลม
- มีทางเดินเป็นซุ้มไม้เตี้ยๆ สร้างเป็นทางโค้งเพื่อให้เด็กๆ จินตนาการเป็นอุโมงค์เพื่อขอร
- มีการจัดพื้นที่แยกเป็นสัดส่วนให้เป็นพื้นที่สำหรับเล่นรอบกองไฟ พื้นที่ศิลปะ พื้นที่การทำสวน สนามฟุตบอล พื้นที่สำหรับเล่นดนตรี
- มีเครื่องเล่นดนตรีประยุกต์ เช่น ดนตรีไม้ไฟ กระดิ่ง กลอง แว่นไว้อบบๆ สนาม มีการสร้างสะพานเชือก มีทางเดินสวนหินบ่อบัดเท้า ทางต่างระดับ กระดานกระดก ลำห้วยเล็กๆ น้ำตกเปิดปิดได้ และกำแพงสำหรับวัดความสูง ปีน ไต่บนกำแพงได้

พื้นที่การเล่นระยะยาว

มีส่วนประกอบโครงสร้างพื้นฐานสำหรับสภาพแวดล้อมการเล่น ซึ่งจะเป็นรากฐานของสภาพแวดล้อมในปีแรก ในขั้นตอนนี้เราควรพิจารณาภาพรวมทั้งหมดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้มีพื้นที่ตามธรรมชาติรอบๆ พื้นที่การเล่น นอกจากนี้เราต้องคำนึงถึงการใช้งานในระยะยาวด้วย ลักษณะพื้นที่แบบนี้เราควรเลือกทำเลที่ตั้งอย่างรอบคอบ เพราะเด็ก ๆ ต้องเล่นไปอีกหลายปี และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อาจก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ตัวอย่างพื้นที่การเล่นในระยะยาว หรือพื้นที่ถาวร แยกออกเป็นพื้นที่ได้ดังนี้ สิ่งก่อสร้างที่ก่อสร้างด้วยปูน หรืออิฐ ล้ำบาก ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ เช่น ลานปูนนอกhekประสงค์ ทางเดิน กำแพงปูน รั้วต่าง ฯลฯ

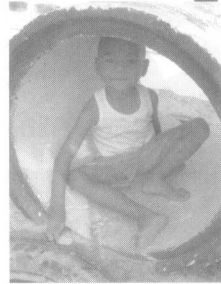
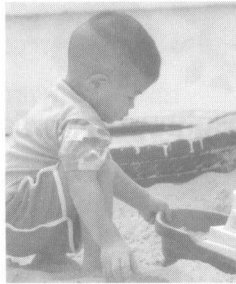
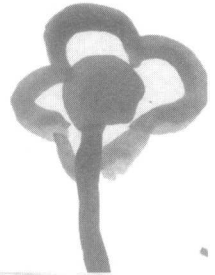
บทที่ 4

การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการเล่น

เมื่อพูดถึง "การเล่นแบบทุกคนมีส่วนร่วม" นั้นภาพรวมของการมีส่วนร่วมคือ การที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น โรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง ผู้อำนวยการ ครูผู้ให้การศึกษา หรือจัดกระบวนการเรียนการสอนแก่เด็ก รวมทั้งเด็กที่หลากหลายกลุ่มคือ การเล่นที่ทุกๆ คนมีสิทธิ์เข้ามาเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วม

ทั้งนี้คำว่า "มีส่วนร่วม" อาจะยังมีความหมายไม่ชัดเจนตรงกัน ในความคิดของแต่ละคน ดังนั้น จึงจำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้ที่ต้องการ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อม หรือสร้างพื้นที่แก่เด็ก เล่นจะต้องมาร่วมกันระดมสมองว่า "การมีส่วนร่วม" ที่แท้จริงนั้น ครอบคลุมถึงอะไรบ้าง ซึ่งทุกคนที่เกี่ยวข้องอาจจะใช้แนวทางต่อไปนี้เป็นตัวอย่างประกอบในการพิจารณาในประเด็นดังกล่าว

- ความหมายกว้างๆ ของการมีส่วนร่วม เช่น การเข้าสังคม การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม การมาชุมนุมอยู่ร่วมกัน เป็นต้น
- ในการจัดสภาพแวดล้อม พัฒนาที่เล่นให้เด็ก ควรให้การสนับสนุนเด็กทุกคนระยะเบื้องต้น เพื่อให้พวกเขาได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการเล่น โดยทั่วถึง
- การมีส่วนร่วมของเด็ก หมายถึง เด็กยังมีอิสระที่จะเป็นตัวของตัวเอง
- การมีส่วนร่วมของเด็ก คือการที่เด็กมีอิสระที่จะเลือกอยู่หรือเล่นกับคนที่ตนพอใจ
- การมีส่วนร่วมอาจเป็นไปได้ หรือไม่อาจเกิดขึ้นได้ เพราะบางครั้งเด็ก ๆ อาจจะไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน บางครั้งพฤติกรรมบางอย่างของเด็ก อาจไม่ใช่ที่ยอมรับของกลุ่ม โดยธรรมชาติ คนเรามักชอบแบ่งพิจารณาคนอื่น แล้วกีดกันคนที่ไม่ยอมรับออกไป ไม่ให้เข้ามามีส่วนร่วม

- ความหมายของการมีส่วนร่วมในโรงเรียนก็คือ สิ่งแวดล้อมที่เด็กๆ ทุกคนในโรงเรียนสามารถเข้าถึง และจะต้องเป็นสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย โปร่งใส และทุกสิ่งดำเนินไปตามระบบ

- ศึกษาถึงการเข้ามามีส่วนร่วม จากเอกสารต่างๆ เช่น นโยบาย หรือคู่มือของรัฐบาลที่กำหนดให้แก่บุคคลกลุ่มต่างๆ เช่น ผู้พิการ หรือสิทธิของเด็ก

- ถามเด็กๆ พ่อแม่ และผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วม

4.1 คุณค่าของการเล่นแบบทุกคนมีส่วนร่วม

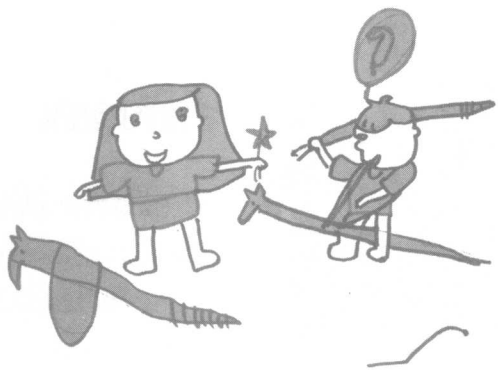
การเล่นแบบทุกคนมีส่วนร่วมจะช่วยให้เด็กๆ มีประสบการณ์ชีวิตที่ดี มีคุณภาพ เพราะได้อยู่ในสภาพแวดล้อมการเล่นที่เหมาะสม และท้ายสุดเด็กๆ ก็จะมีชีวิตที่ดี มีความสุข และมีพัฒนาการที่ดี ประโยชน์ที่เกิดจากการเล่นที่ผู้ใหญ่เตรียมสภาพแวดล้อมที่พร้อมและเหมาะสมไว้ให้ คือ

สำหรับเด็ก

- เด็กๆ ได้มีความเข้าใจ ได้เรียนรู้ถึงความเหมือนและความแตกต่างของผู้คนในสังคม
- ได้พัฒนาทัศนคติของเด็กๆ ที่มีต่อการเข้ากลุ่ม เช่น ความอดทน การยอมรับความแตกต่าง การยอมรับโลกทัศน์ในการมองโลกและความคิดเห็นของคนอื่นที่นอกไปจากตัวเอง
- สภาพแวดล้อมทางการเล่นที่หลากหลาย ภาษาในการสื่อสารที่แตกต่าง จะยิ่งทำให้เด็กมีการใช้วิสัยทัศน์ในการเล่นที่หลากหลายมากขึ้นเช่นกัน

- เด็กจะเกิดความรู้สึกรักภูมิใจในตัวเอง รู้สึกถึงคุณค่าของตนเอง รวมทั้งสร้างเอกลักษณ์ที่แท้จริงของตัวเองขึ้นมา

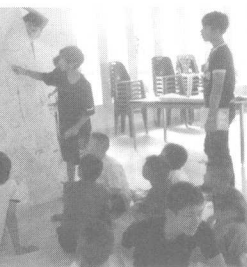
- ประสบการณ์ที่เด็กๆ ได้รับ จะนำไปสู่การพัฒนาทางประสบการณ์ทั้งทางสังคมและทางอารมณ์ ความรู้ด้านภาษา และความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและสิทธิของการเป็นพลเมือง

สำหรับผู้ใหญ่

- ทั้งผู้ใหญ่และเด็กได้เพลิดเพลินในการใช้เวลาผ่อนคลายด้วยกัน
- เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก โดยที่ผู้ใหญ่ให้การยอมรับ
- ทีมงานที่ทำงานเพื่อเด็กได้เรียนรู้และพัฒนาการทำงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น รวมทั้งได้พัฒนาประสบการณ์ ทักษะ ภาษาและวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน

สำหรับชุมชน

- เด็กๆ ต่างมีความสัมพันธ์และความเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน แม้จะอยู่นอกสนามเด็กเล่นแล้ว
- ทั้งเด็กและผู้ปกครองของแต่ละครอบครัวต่างมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
- มีการสร้างสรรค์โอกาสที่ดีในการสื่อสาร และสัมพันธ์ภาพที่ดี สร้างความรู้สึกร่วมกันและความผูกพัน
- ทำให้ผู้คนในชุมชนมีทัศนคติที่เปิดใจ ยอมรับความแตกต่างของคนที่มาจากภูมิหลัง สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน คนในชุมชนได้แบ่งปันความสุขสนุกสนานร่วมกัน

4.2 อธิปไตยของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการเล่นแบบทุกคนมีส่วนร่วม

แนวคิดของการจัดสภาพแวดล้อม ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า ผู้ใหญ่จะต้องไม่เข้าไปแทรกแซงการเล่นของเด็ก แต่ผู้ใหญ่จะสืบทอดในการ "จัดเตรียม" สถานที่และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเล่น จากนั้นเด็กๆ จะเป็นผู้ที่คิดค้นสร้างสรรค์การเล่นของเขาเอง รวมทั้งใช้สติปัญญาไหวพริบ ในการสร้างความสนุกสนานบนพื้นที่ที่มีการจัดเตรียมไว้ให้เป็นอย่างดี ยกตัวอย่างเช่น การจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ไว้ให้เด็กได้เลือกเล่นอย่างสร้างสรรค์ เช่น สร้างบ้านในจินตนาการ ทำเต็นท์จากวัสดุที่มีอยู่ การเล่นประเภทนี้จะทำให้เด็กๆ ได้เข้ามารวมกลุ่มกัน เรียนรู้จากกันและกัน สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเล่นของเด็กนับเป็นปัจจัยที่สำคัญจะส่งผลต่อเด็กดังนี้

- เด็กได้มีทางเลือกหลายๆ ทางในการสำรวจและค้นพบจุดหมายปลายทางที่เขาต้องการอยากเรียนรู้

• เด็กๆ ได้บ่มเพาะทัศนคติและนิสัยที่ดีขึ้นในตนเอง ในทางตรงกันข้าม ถ้าสิ่งแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการให้เด็กเล่น หรือมีแต่สิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี ก็จะทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย ไม่อยากมารวมตัวกันเล่น หรืออาจเล่นแต่เป็นไปในทางทำลายข้าวของ เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้ใหญ่ก็จะไม่เข้าใจว่าเป็นเพราะสาเหตุจากทัศนคติของผู้ใหญ่ แต่กลับโทษว่าเป็นความผิดของเด็ก และในท้ายสุด เด็กก็จะขาดโอกาสที่จะเล่น เพราะผู้ใหญ่สั่งห้าม หรือจำกัดเวลาเล่น หรือเข้ามาจำกัดที่จำกัดการ ด้วยการออกกฎเกณฑ์ กักบริเวณ เป็นต้น ดังนั้น เด็กก็จะซึมซับทัศนคติที่ว่า สิ่งที่เขาชอบหรือสิ่งที่เขาทำนั้น ไม่ได้มีคุณค่าในสายตาของผู้ใหญ่เลย

4.3 สิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพสำหรับการเล่นที่เด็กทุกคนมีส่วนร่วม

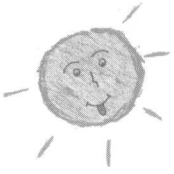
สิ่งแวดล้อมในการเล่น เกิดจากการผสมรวมกันระหว่างคน และสถานที่ บรรยากาศของสถานที่เล่นจะสื่อแสดงถึงสิ่งที่เป็น "ความรู้สึกที่จับต้องไม่ได้" แต่ในขณะเดียวกัน เป็นสิ่งที่สัมผัสได้ ว่าเอื้อหรือไม่เอื้อต่อการเล่นของเด็กๆ สิ่งของเด็กๆ ต้องการจากสนามเด็กเล่น หรือพื้นที่เล่นนั้น จะแตกต่างกันไปตามอายุ ความสนใจ และสภาพแวดล้อมของพวกเขา แต่โดยทั่วไปแล้ว เด็กๆ จะต้องการเล่นในพื้นที่ที่มีความหลากหลาย (variety) ยืดหยุ่น (flexibility) มีองค์ประกอบที่เป็นธรรมชาติ (natural elements) รวมทั้งมีทั้งความเสี่ยงและความท้าทาย (risk and challenge)

4.4 โปรดจำไว้ว่าสำหรับเด็กพิการก็สามารถพัฒนาการมีส่วนร่วมได้

สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการเล่นได้ ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะจัดสภาพแวดล้อมแก่เด็ก หรือที่มีเด็กพิการอยู่ควรจะพิจารณาในประเด็นเหล่านี้เป็นเบื้องต้นว่าไม่มีอะไรเป็นอุปสรรคในการจัดสภาพแวดล้อมแก่เด็กได้

• โดยทั่วไป คนเรามักจะคิดถึงบุคลิกลักษณะของเด็กพิการบางประเภทแบบตายตัว เช่น เด็กที่มีอาการดาวน์ซินโดรมมักจะเป็นเด็กที่มีบุคลิกภาพน่ารักอบอุ่น เด็กที่เป็นออทิสติกมักจะเป็นเด็กที่ชอบเก็บตัวเงียบๆ ซึ่งการคิดถึงบุคลิกภาพของเด็กที่เป็นแบบแผนตายตัวแบบนี้ มักทำให้เราพลาดที่จะจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับเด็กพิการ หรือเปิดโอกาสให้เขาได้เข้ามาสัมผัสสิ่งแวดล้อมปกติ เพื่อการพัฒนาตนเอง

• เรามักจะนึกถึงเด็กพิการในแง่ทางการแพทย์ว่า เด็กพิการคือเด็กที่อ่อนแอกว่าเด็กอื่น และต้องการการเอาใจใส่ดูแลเป็นพิเศษ ต้องมีผู้ดูแลที่เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ และต้องจัดหาบริการพิเศษต่างๆ ให้

• ข้อสมมุติฐานที่เกี่ยวกับเด็กพิการ ที่เรามักจะคิดกันก็คือ เด็กพิการต้องการการดูแลแบบตัวต่อตัว และต้องจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์พิเศษให้โดยเฉพาะ

• การตั้งข้อสมมุติฐานหรือการมองบุคลิกภาพของเด็กตายตัว ทำให้ผู้ใหญ่เกิดความหวาดกลัว กลัวว่าเมื่อมีเด็กพิการเข้ามา ทุกอย่างจะวุ่นวายสับสน เจ้าหน้าที่จะต้องเสียเวลากับเด็กกลุ่มพิเศษนี้มากเกินไป กลัวว่าเจ้าหน้าที่จะไม่คุ้นเคยในการรับมือกับเด็กกลุ่มพิเศษนี้ กลัวว่าเจ้าหน้าที่จะสื่อสารในแบบที่ต่างไปจากเด็กธรรมดาไม่ได้ เป็นต้น

• ข้อจำกัดทางร่างกายของเด็กๆ ก็มีผลต่อข้อจำกัดอื่นๆ ด้วย เช่น การเข้าถึงสิ่งแวดล้อม หรืออุปกรณ์ต่างๆ ที่จัดไว้ให้ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมด้านความรู้สึก สัมผัสต่างๆ เช่น แสง เสียง เป็นต้น

• ปัญหาและอุปสรรคของสถานที่และองค์กร ที่เป็นอุปสรรคแก่เด็กพิการ มีตั้งแต่ที่เห็นได้ชัด เช่น กฎเกณฑ์ในการเข้าร่วมในองค์กรนั้นๆ หรือที่เห็นไม่ชัด เช่น เวลาที่จัดให้ไม่ยืดหยุ่นพอสำหรับเด็ก

บทที่ 5

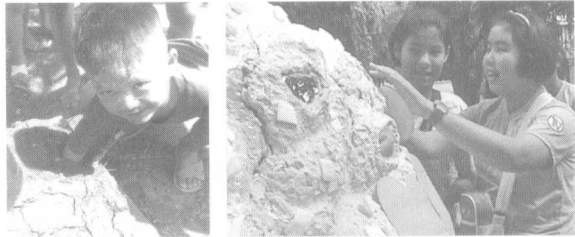
แนวทางปฏิบัติ
ในการจัดการสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบทางประสาทสัมผัส

องค์ประกอบทางประสาทสัมผัส คือ การเตรียมพื้นที่ให้เหมาะสมในการเล่นของเด็ก เช่น มีสิ่งแวดล้อมและอุปกรณ์ กระตุ้นประสาทสัมผัสทั้งห้า และส่งเสริมพัฒนาการผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย การจัดพื้นที่การเล่นให้มีความยืดหยุ่น และหลากหลาย ส่งเสริมการเล่น กระตุ้นประสาทสัมผัส ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับเด็กๆ ที่มีปัญหาบกพร่องทางประสาทสัมผัส เช่น ฝึกประสาทหูและประสาทตาและประสาทสัมผัสทางด้านสมอง

ตัวอย่างองค์ประกอบทางประสาทสัมผัส ได้แก่

- พื้นผิววัสดุที่แตกต่างกัน เช่น อ่อนนุ่ม หยาบ ขรุขระ แหวม หรือเป็นขนปุกปุย แสงและเงา เกิดเงาสะท่อน เงาดำ กระจกฉายระยิบระยับ
- สีอ่อน สีเข้ม สีจุดจาดบาดตา
- เสียงที่น่าสนใจ เช่น เสียงระฆัง กระดิ่ง เสียงน้ำไหล เสียงสิ่งของกระทบกัน เสียงกรู้งกริ่ง เสียงร้ว
- เสียงกรอบแกรบ เสียงลั่นเอี้ยดอ๊าด เสียงวิ๊ดวิ้ว
- วัสดุที่พื้นผิวขรุขระ เช่น ก้อนกรวด ก้อนหิน และทราย

ความยืดหยุ่น

ความยืดหยุ่นในความหมายของการเล่น หมายถึง การจัดเตรียมพื้นที่ไว้ในลักษณะที่สามารถปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงได้ตามความต้องการของเด็ก ไม่จำเป็นต้องมีอุปกรณ์มากมาย แต่นำมาใช้ดัดแปลงเล่นได้หลายแบบ แล้วแต่เด็กต้องการ ทั้งนี้ มีหลักสำคัญ 2 ประการ คือ

- สิ่งแวดล้อมในการเล่นมีความหลากหลายและยืดหยุ่นสูง
- ไม่มีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับตายตัวในการเล่น ไม่มีการตัดสินว่าสิ่งใดถูกหรือผิด

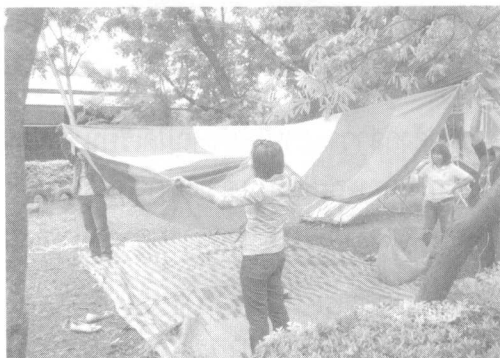

แนวคิดดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ใหญ่ได้เรียนรู้ตัวตนของเด็กในลักษณะที่เป็นตัวของตัวเอง และยังเป็นการส่งเสริมบรรยากาศการยอมรับในสิ่งที่แตกต่าง

ที่กำบังแสงแดดและป้องกันลมและฝน

ที่กำบังในพื้นที่เล่นจะช่วยให้เกิดศูนย์รวมความสนใจไปที่กิจกรรม สามารถรองรับกิจกรรมการเล่นในที่ร่มได้อย่างหลากหลาย

- ทำให้มีทางเลือกด้านพื้นที่สำหรับเด็กที่มีปัญหาทางประสาทสัมผัส เช่น แสงจ้า ลมแรง
- ความรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย
- สามารถเป็นที่นั่งพักให้หายเหนื่อยจากการเล่น
- ผู้ใหญ่สามารถใช้เป็นที่นั่งพัก รอคอยและเฝ้ามอง ดูแลเด็กๆ เล่น

ลักษณะการจัดพื้นที่การเล่นที่กระตุ้น ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง

การจัดสิ่งแวดล้อมในพื้นที่การเล่น เพื่อตอบสนองความต้องการของเด็ก ถ้าเด็กได้เล่นในพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมได้ทดลองปฏิบัติในของจริง และสิ่งประดิษฐ์ที่เอื้อต่อพัฒนาการ และสามารถเล่นและกระตุ้นให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น มีการเล่นแบบสำรวจ ฝึกการสังเกต ได้ฝึกทักษะการแก้ไขปัญหา ตัวอย่างของการเล่นในประเภทที่มีกิจกรรมดึงดูดความสนใจที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

- ส่วนเสริมสร้างประสาทสัมผัส (sensory garden) เช่น ส่วนหินบำบัดเท้า ส่วนสมุนไพร ส่วนธรรมชาติ
- สระน้ำตื้นๆ มีลูกบอลลอยฟอง หรือมีสีสันทดใส
- สไลด์ตัวกับน้ำสบู่น้ำพื้นผิวยาง
- กองทรายพร้อมด้วยถังและพลั่ว
- กระจัง เติ้นท์ กระท่อม บ้าน ทาร์ซาน

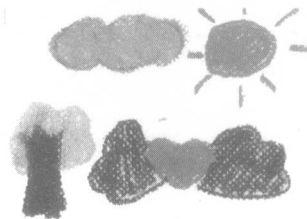

พื้นที่เล่นดังกล่าวจะทำให้เด็กได้สำรวจและเล่นด้วยตนเอง โดยที่เขาเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมในระดับไหน เช่น อาจจะเล่นด้วยตนเอง หรือทำตามผู้อื่น หรือออกความเห็น พูดคุยในขณะที่เล่น

ลักษณะที่เป็นธรรมชาติ

การพัฒนาพื้นที่การเล่นให้มีลักษณะทางธรรมชาติ เกี่ยวข้อง เช่น ต้นไม้ สนามหญ้า น้ำ ก้อนหิน ดิน ทราบ ท่อนไม้ สวนดอกไม้ นับเป็นสิ่งของสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ สามารถเล่นได้หลากหลายและยืดหยุ่น รวมทั้งเป็นที่กำบัง หรือเป็นจุดดึงดูดความสนใจ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้

บรรยากาศของการยอมรับและ 'ความรู้สึกของสถานที่'

สิ่งแวดล้อมในการเล่นไม่ได้มีเฉพาะองค์ประกอบทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังหมายถึงบรรยากาศและอิทธิพลที่จะมีผลต่อเด็กอีกด้วย ในการเล่นของเด็ก เขาอาจจะเล่นในพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นที่เล่นของเด็กๆ ซึ่งจัดเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และเมื่อเด็กๆ เข้าไปเล่นแล้ว พวกเขาจะเป็นผู้สร้างบรรยากาศ หรือจิตวิญญาณของสถานที่นั้นขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นการเล่นปายปิ่นต้นไม้ บุคติน สร้างถ้ำจำลอง เด็กๆ อาจตั้งชื่อให้สิ่งของหรือสิ่งที่เขาเล่น ซึ่งทำให้สถานที่นั้นเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความรู้สึก นอกจากนั้น สิ่งของต่างๆ ที่เด็กๆ ประดิษฐ์หรือที่เป็นผลพวงจากการเล่น เช่น ตุ๊กตาดินปั้น รูปแกะสลัก รูปภาพ ล้วนแต่กลายเป็นสิ่งแวดล้อมที่สร้างบรรยากาศและความรู้สึกเช่นเดียวกัน

การเข้าถึงพื้นที่

การจัดสิ่งแวดล้อมในพื้นทีการเล่นของเด็ก ต้องออกแบบพื้นที่ และรูปแบบกิจกรรม ต้องคำนึงถึงผู้เล่นในบางกรณีด้วย เช่น เด็กพิเศษ หรือเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือเด็กออทิสติก

การออกแบบพื้นที่ให้มีกรอำนวยความสะดวกให้เข้าถึงพื้นที่เล่นได้มากที่สุดจะช่วยลดปัญหาการเข้าถึงพื้นที่เล่นสำหรับเด็กด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะการเข้าถึงพื้นที่ของเด็กพิการ เช่น ทางสำหรับเด็กที่ต้องนั่งรถเข็น รวมถึงประตู รั้ว ฯลฯ

Kantana

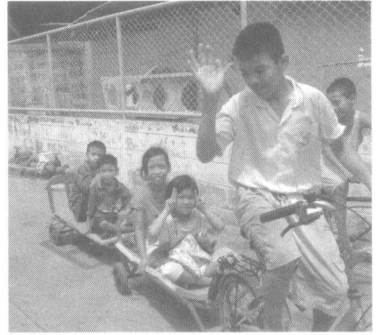

ความเสี่ยงและความท้าทาย

โดยเฉพาะปัจจุบัน เด็กส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะเล่นแบบไม่โลดโผน ชอบเล่นในบ้านมากกว่าที่จะออกไปเล่นหัวทกกัน ขวิดอยู่นอกบ้าน หรือบางกรณี เด็กอาจประสบปัญหา ไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชนและครอบครัว มีความกังวลถึงความปลอดภัยๆ และท้าทาย พจณีย์ มีการแบ่งแยก กีดกัน หรือเด็กพิการอาจประสบปัญหาไม่สามารถเล่นแบบเสี่ยงและท้าทายได้ เนื่องจากสิ่งแวดลอมไม่เหมาะสม หรือได้รับการปกป้องดูแลที่มากเกินไป อย่างไรก็ตาม เด็กๆ แทบทุกคนก็มีสิทธิ์ขาดद्याนในการเล่นแบบเสี่ยงและพจณีย์

ประโยชน์ของการเล่นแบบเสี่ยงและท้าทาย

- เพื่อทดสอบและพัฒนาความสามารถของตัวเอง
- เพื่อเรียนรู้ประเมินความเสี่ยงและผลของการเล่นแบบเสี่ยงๆ
- เพื่อหาประสบการณ์ทางอารมณ์ที่หลากหลาย
- เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและมั่นใจ กล้าตัดสินใจ
- สามารถฝึกการจัดการ การแก้ปัญหาและหาทางออกกับความท้าทายต่างๆ

5.2 การแสวงหาความร่วมมือจากกลุ่มคนต่างๆ

การสร้างการมีส่วนร่วม แสวงหาความร่วมมือจากกลุ่มบุคคล เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาในโครงการพื้นที่เล่นสำหรับเด็ก พลังของกลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยงานต่างๆ มีความสำคัญมากที่จะขับเคลื่อนให้เกิดในการดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่เล่นสำหรับเด็ก ได้จริง

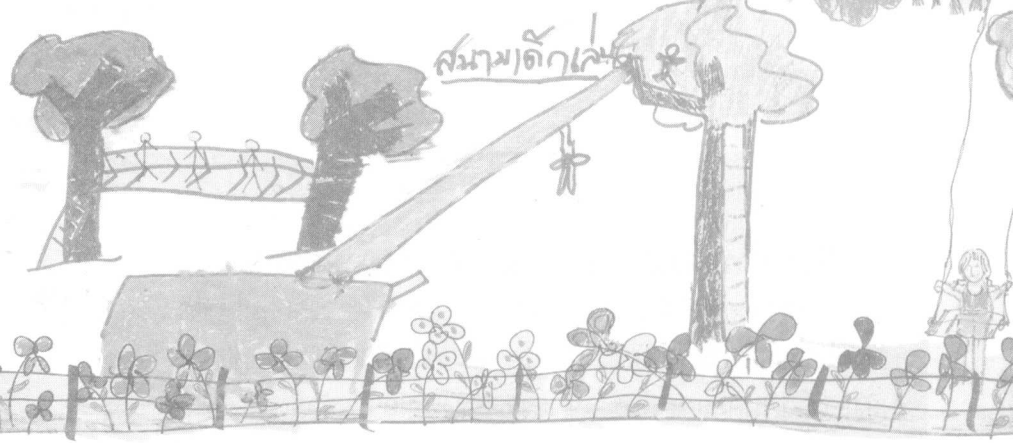
ตัวอย่างประเภทของบุคคล องค์กร
หน่วยงาน ที่ควรจะแสวงหาความร่วมมือ
ในการพัฒนาโครงการดังนี้

คณะกรรมการและคณะทำงาน

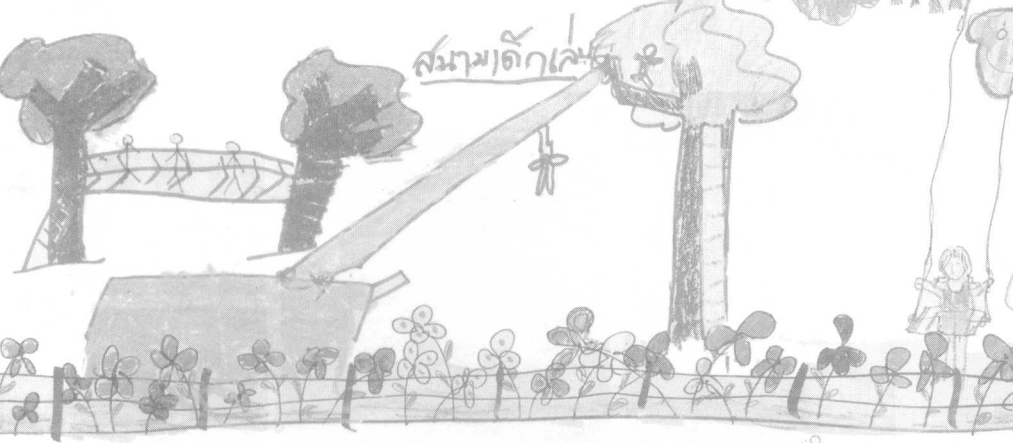
ในการดำเนินโครงการส่วนใหญ่ จำเป็นจะต้องมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อผลักดันและกำกับดูแล พร้อมทั้งตั้งคณะทำงานขึ้นมาเป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจเป็นผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้อง เช่น ในโรงเรียน จะได้แก่ ครูใหญ่ หรือผู้ช่วยครูใหญ่ คณะครู ตัวแทนนักเรียนในแต่ละกลุ่ม หรือแต่ละชั้น ตัวแทนผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชนหรือผู้ที่สนใจทั่วไป ในการจัดรูปแบบทางการบริหาร ควรมีการตั้งกลุ่มขึ้นมาจากบุคคลหลายๆ ประเภทในสังคม โดยอาจใช้วิธีประกาศเชิญชวนผู้ที่สนใจ จากนั้น จึงเลือกตั้งคณะกรรมการเพื่อร่วมกันทำหน้าที่ระดมทุนในการพัฒนาโครงการต่อไป

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะ และการออกแบบ

การแสวงหาความร่วมมือจากกลุ่มคนหรือบุคคลในการทำงานด้านศิลปะ โครงการจะมีสีสัน และได้รับความคิดเห็นแปลกใหม่ ปรับปรุงพัฒนาพื้นที่การเล่นให้เข้ายุคยุคดีใช้ทรัพยากรและสภาพพื้นที่จริง ซึ่งอาจจะเป็นความคิดที่หลากหลาย นอกกรอบและไร้ขีดจำกัด ตัวอย่างเช่น การนำผลงานทางศิลปะที่นำมาจัดตกแต่งในพื้นที่เล่นกลางแจ้ง เช่น รูปปั้น รูปสลัก ที่สอดคล้องกับแนวคิดของการเล่นจะทำให้เด็กๆ เกิดจินตนาการ ได้อย่างลงตัว และลึกซึ้งใน ความงามของศิลปะ เกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณค่ามากขึ้น

วิศวกร หรือ สถาปนิกภูมิทัศน์ (Landscape architects)

สภาพแวดล้อมในการเล่นของเด็ก เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเด็ก เด็กๆ สามารถเล่นได้เกือบทุกแห่ง สภาพแวดล้อมมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนหรือแสวงหาหนทางในการเล่นของเด็ก และบทบาทสำคัญถ้ามีผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาสภาพแวดล้อม การวางแผนภูมิทัศน์ในการเล่นของเด็ก สถาปนิกภูมิทัศน์จะเป็นผู้ที่เหมาะสมที่สุดเพราะจะมองภาพรวมออก จะเข้าใจในการออกแบบพื้นที่เล่นกลางแจ้งและในร่มได้ดี เช่น การวางผัง ออกแบบ และจัดแต่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการเล่นของเด็ก ในการออกแบบจะต้องมีทั้งความสวยงามและการสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในพื้นที่นั้น จำเป็นต้องมีการใช้วัสดุให้เหมาะสม เช่น พื้นที่เป็นอาคาร ทางลม ทางระบายน้ำ หรือ ส่วนประกอบอื่นๆ

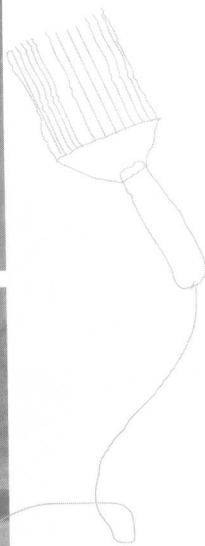
ช่างฝีมือ ช่างเชื่อม ช่างไม้ และช่างก่อสร้าง

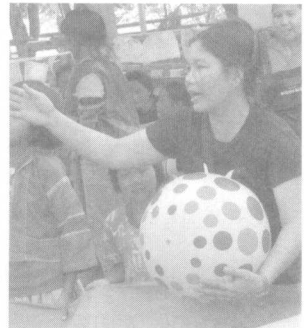
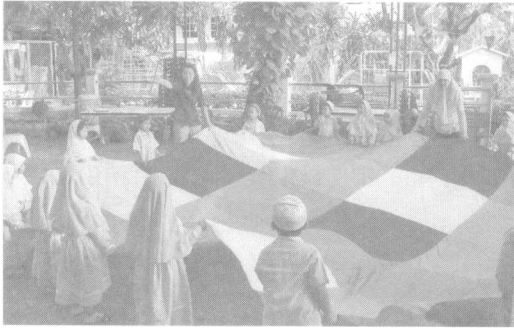
การมีช่างฝีมือเข้ามาร่วมงานอยู่ในทีมงาน จะทำให้พื้นที่เล่นที่คุณออกแบบมีความประณีตและดึงดูดใจให้เด็กๆ อยากเข้าไปเล่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการออกแบบที่สวยงามและสะอาดตา การตกแต่งอาจจะไปของเก่าๆ สะสม หรือจากวัสดุเหลือใช้ มาจัดแต่งให้เหมาะสม และกลายเป็นของใหม่ที่น่าตื่นตาตื่นใจสำหรับเด็ก ถ้าในพื้นที่เล่น คุณได้ออกแบบให้มีองค์ประกอบต่างๆ จำพวก สะพานไม้ ทางเดินไม้ หรือป้อมปราการ ถ้าจำลอง บ้านบนต้นไม้ ฯลฯ คุณจำเป็นต้องอาศัยฝีมือช่างในทักษะต่างๆ เช่น ช่างเชื่อม ช่างไม้ และช่างก่อสร้าง เพื่อให้ก่อสร้างและประดิษฐ์สิ่งที่คุณออกแบบเอาไว้ให้กลายเป็นของจริงสำหรับเด็กๆ ในการก่อสร้าง เด็กๆ และผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการก่อสร้างหรือทำงานด้วยได้เท่าที่เขาจะพอทำได้

กลุ่มอาสาสมัคร

พลังของกลุ่มอาสาสมัคร นับว่ามีส่วนสำคัญในการช่วยยี่ห้านงานสำเร็จลุล่วงไปได้ อย่างไรก็ตาม อาสาสมัครในที่นี่จะเป็นใครก็ได้ ที่สนใจในการพัฒนาเด็ก อาสาสมัครแต่ละคนอาจจะมีความสามารถที่แตกต่างกัน มีความรู้ความสามารถ ที่สามารถมาพัฒนาเด็กและพัฒนาพื้นที่ในการเล่นของเด็ก เช่น ผู้ปกครอง นักศึกษา คนทำงานด้านต่างๆ ฯลฯ สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ คุณควรระบุประเภทของงานที่คุณวางแผนไว้และต้องการให้อาสาสมัครเข้ามาช่วยให้ชัดเจน พร้อมทั้งแจ้งกำหนดเวลาที่ต้องการให้งานสำเร็จ อย่าลืม

ผู้ดูแลเด็กในการเล่น (Playworkers)

ผู้ดูแลเด็กในการเล่นหรือผู้นำการเล่น นับเป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะพวกเขาจะมีทักษะ ประสบการณ์ ในการพัฒนาเด็ก ที่จะสามารถช่วยเฝ้าอำนวยความสะดวกให้เด็กๆ ได้รับประโยชน์จากการเล่นและเข้าถึงพื้นที่การเล่นอย่างสนุกสนานและเป็นอิสระ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะมีทักษะและเทคนิคในการจัดสิ่งแวดล้อมที่ตอบสนองต่อความต้องการของเด็ก เช่น การจัดการเล่นในพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติ หรือสวนแห่งการเรียนรู้ หรือสวนพจัญภัย และสามารถจัดกิจกรรมในพื้นที่เล่นในร่มและพื้นที่กลางแจ้งในกรณีที่เด็กๆ ไม่สามารถออกไปเล่นกลางแจ้งได้

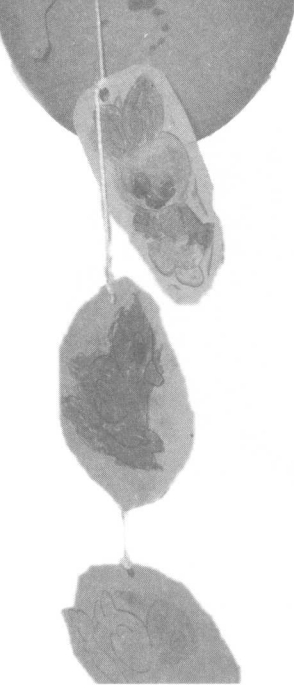

ผู้ผลิตอุปกรณ์การเล่น

อุปกรณ์การเล่น อาจไม่ใช่ทางเลือกหลักสำหรับพื้นที่เล่นหรือสวนสนุกของคุณ แต่บางทีการติดต่อกับบุคคลกลุ่มนี้ อาจช่วยให้คุณได้ความคิดใหม่ๆ หรืออาจได้อุปกรณ์ที่สามารถนำมาใช้ในพื้นที่เล่นที่คุณกำลังสร้างให้เด็กๆ ได้บ้าง ในการติดต่อผู้ผลิต ควรนำร่างแบบพื้นที่เล่นไปให้พวกเขาดูด้วย เพื่อที่เขาอาจจะให้คำแนะนำบางอย่างหรือมองเห็นบางจุดที่เขาสามารถจัดหาอุปกรณ์ให้คุณได้ ข้อสำคัญ อย่าเริ่มต้นด้วยการไปเลือกดูรูปแบบเครื่องเล่นสำเร็จรูป เพราะคุณอาจจะได้ของที่ไม่เหมาะกับพื้นที่ หรือได้อุปกรณ์ที่ไม่มีคุณภาพจำเป็น นำกลับไปไว้ในพื้นที่ จะเกิดปัญหา เพิ่มให้พื้นที่คับแคบ กีดขวางการเล่นของเด็ก

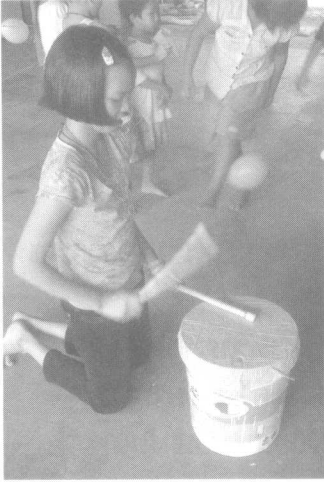
เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น

เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ณ ที่นี้ ได้แก่เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด อ่างทอง และในส่วนอื่นๆ เช่น เจ้าหน้าที่เทศบาล ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเล่น หรือเด็กๆ เนื่องจากการเล่น ต้องเกี่ยวข้องกับมิติทางสังคมหลายประการ เช่น การนันทนาการ วัฒนธรรม การปลูกสร้างอาคาร การศึกษา สุขภาพ การใช้ที่สาธารณะและสวนสาธารณะ ดังนั้น คุณควรต้องติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นด้านต่างๆ เพื่อขอการสนับสนุนและความช่วยเหลือในสิ่งที่จำเป็น เจ้าหน้าที่อาจช่วยคุณได้ในเรื่องดังต่อไปนี้

- ให้คำแนะนำทั่วไปและให้การสนับสนุน
- ให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการออกแบบ
- เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงาน
- ช่วยรณรงค์หาทุนในการสนับสนุนพัฒนาโครงการ
- ให้คำแนะนำเฉพาะด้าน เช่น การทำงานประสานความร่วมมือจากชุมชน
- ให้ยืมอุปกรณ์ และจัดหาทรัพยากรต่างๆ
- ช่วยในขั้นตอนที่เป็นทางการ ทำให้การดำเนินงานรวดเร็วขึ้น
- แนะนำคุณให้รู้จักกับบุคคลที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ
- ให้คำแนะนำเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และกฎระเบียบบางอย่างในการประสานงาน
- ช่วยในการเลือกซื้อ จัดซื้อและติดตั้งอุปกรณ์

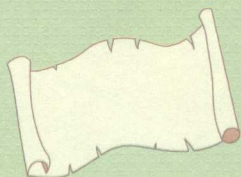
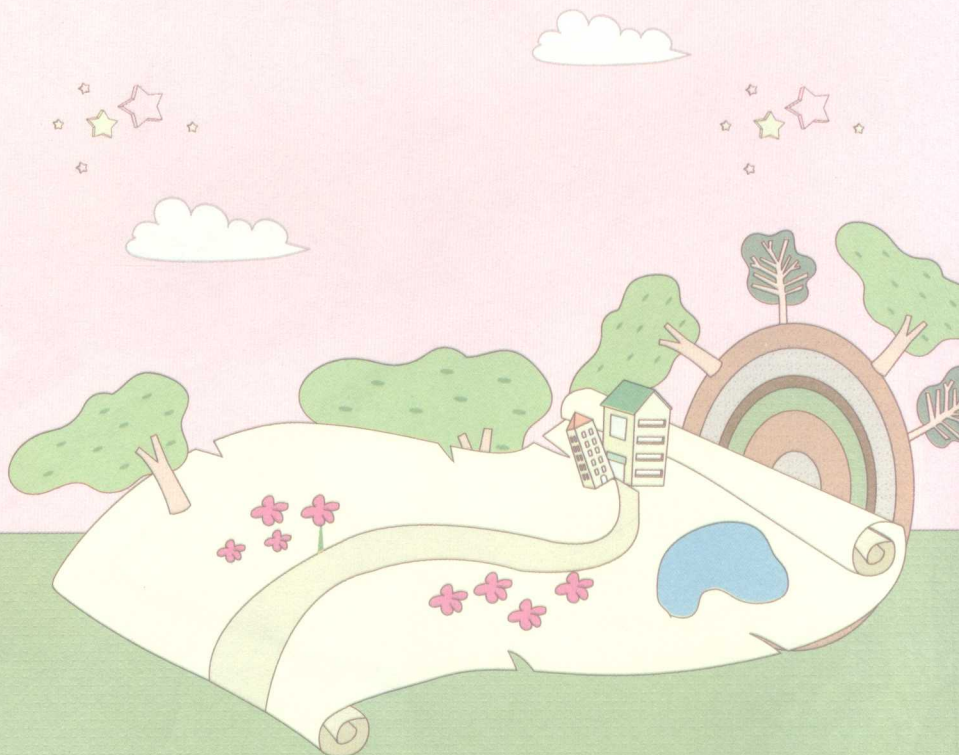
ศิลปินนักร้องและนักดนตรี

ศิลปินนักร้องและนักดนตรี มีส่วนร่วมช่วยย้ให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ เด็กจะได้รับแรงบันดาลใจในการค้นพบตัวเอง เช่น ทางด้านศิลปะของการใช้เสียง การร้อง และดนตรี บางครั้ง อุปกรณ์ดนตรีอาจเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่เล่น ที่ดึงดูดความสนใจให้เด็กๆ เข้ามาเล่น อย่างไรก็ตาม การที่ใช้เสียงในการเล่น อาจไม่เจาะจงเฉพาะเครื่องดนตรีและการร้องเพลงเท่านั้น บางครั้ง คุณอาจใช้อุปกรณ์ประยุกต์ให้เกิดเสียงต่างๆ เช่น รูปปั้นที่มีเสียงร้อง หรือกรงนกจำลองที่มีนกส่งเสียงร้อง เสียงกระดิ่ง กรุงกริ่ง เสียงจากกระบอกไม้ไผ่ประยุกต์ จากอุปกรณ์ครัว จากถังกะละมัง หรือเสียงต่างๆ จากธรรมชาติ ดึงดูดความสนใจให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นได้เช่นกัน

บทที่ 6

ขั้นตอนลงมือจัดสภาพแวดล้อม
เพื่อสร้างพื้นที่แก่เด็ก

การพัฒนาพื้นที่การเล่นเมื่อผ่านการใช้
งานไประยะเวลาหนึ่งจะเกิดประโยชน์มาก
ในเบื้องต้นพื้นที่การเล่นควรดึงดูดและ
เชิญชวนเด็กๆ ได้เข้ามาเล่น เช่น มีปอทราย
ไว้ด้วยจะเป็นการเริ่มต้นการเล่นที่ดีมาก

ขั้นตอนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ในการเล่นของเด็ก

การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในการเล่นเพื่อการเรียนรู้ของเด็กนั้น จำเป็นต้องมีคณะกรรมการและคณะทำงานที่เป็นตัวแทนชุมชนจากส่วนท้องถิ่น การสร้างความร่วมมือ จากเด็ก จากผู้ปกครอง ชาวชุมชนนั้นมีส่วนสำคัญมากที่จะเป็นตัวขับเคลื่อน ดำเนินการให้เกิดพื้นที่เล่นได้จริง

ขั้นตอนที่ 1

ค้นหารูปแบบการพัฒนาเด็ก และสร้างการรับรู้โครงการในชุมชน

การสร้างพื้นที่เล่นสำหรับเด็กในชุมชนใดๆ ก็ตาม หัวใจสำคัญ คือ ต้องทำให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน เพื่อให้เกิดพลังชุมชน ทำหน้าที่ดูแลรักษา พัฒนาให้พื้นที่ของเด็กคงอยู่อย่างมีคุณภาพ เราต้องเริ่มต้นประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับทราบถึงโครงการสร้างพื้นที่เล่นของเด็ก ให้ชุมชนได้รับรู้ถึงความสำคัญ ถึงประโยชน์และคุณค่าในการเล่นเพื่อพัฒนาสมองและศักยภาพของเด็กโดยรวมที่เด็กจะได้รับ ควรให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การเริ่มต้นทำโครงการจะได้เกิดความเข้าใจ และเกิดความรัก ความผูกพันต่อโครงการ รู้สึกได้ว่าเป็นเจ้าของร่วมกัน และช่วยกันดูแลพื้นที่การเล่นตลอดไป

ขั้นตอนที่ 2

การลงมตร่วมกันของคนในชุมชน เรื่องการสร้างพื้นที่เล่นให้เด็ก

จัดประชุมผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ชาวชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพูดคุยและลงมตร่วมกัน (อาจมีการเซ็นสัญญา ก็ได้) ในเรื่องการสร้างสถานที่เล่น จัดขึ้นเพื่อให้ทุกคนในชุมชนเห็นชอบและยินดีที่จะให้ความร่วมมือ สนับสนุนสร้างพื้นที่เล่น โดยจัดการพูดคุยรับฟังความคิดเห็นจากเด็ก พ่อแม่เด็ก ชาวชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการเปิดเวทีให้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเล่นเมื่อสมัยเป็นเด็ก จะช่วยให้ผู้ใหญ่ในชุมชนทวนระลึกถึงความสุขขณะเล่นในวัยเด็ก และเกิดความเข้าใจเด็กถึงความต้องการ และความจำเป็นในการได้เล่นของเด็กยิ่งขึ้น

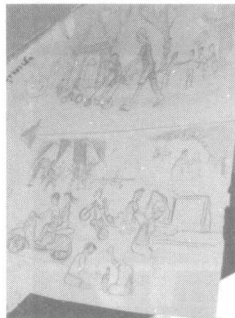
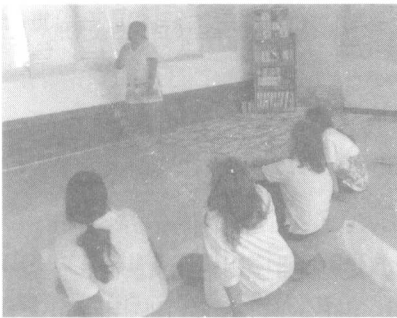
ในการดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่ส่วนใหญ จะให้โครงการเข้มแข็ง จำเป็นจะต้องมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาผลักดันและกำกับดูแล พร้อมทั้งตั้งคณะทำงานขึ้นมาเป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจเป็นผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่หน่วยงานส่วนท้องถิ่น อบต. หรือหน่วยงานเทศบาล หรือถ้าในโรงเรียน ได้แก่ ครูใหญ่ หรือผู้ช่วยครูใหญ่ คณะครู ตัวแทนนักเรียน ตัวแทนผู้ปกครอง ผู้แทนผู้นำชุมชนและชาวชุมชน หรือผู้ที่สนใจทั่วไป ในการจัดรูปแบบทางการในการบริหาร ควรมีการตั้งกลุ่มขึ้นมาจากบุคคลหลายๆ ประเภทในสังคม โดยอาจใช้วิธีประกาศเชิญชวนผู้ที่สนใจ จากนั้น จึงเลือกตั้งคณะกรรมการเพื่อร่วมกันทำหน้าที่ระดมทุนและให้ถูกต้องตามกฎหมาย

ตัวอย่าง การจัดการกระบวนการให้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเล่นเมื่อสมัยเป็นเด็ก

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเห็นความสำคัญของการเล่นในมุมมองของเด็ก และ
เข้าใจในธรรมชาติของเด็กทุกคนว่าต้องการเล่น และเล่นอย่างอิสระ
ซึ่งเกิดจากความต้องการภายในของเด็ก แรงขับจากภายใน ไม่มีใคร
มาบอกให้เล่น ดังนั้นเมื่อเราได้ย้อนนึกถึงการเล่นในวัยเด็กเราจะ
เข้าใจในธรรมชาติ และความต้องการของเด็กมากขึ้น

- แจกกระดาษ ให้เด็กและผู้ใหญ่ที่เข้ามาระดมความคิดเห็น
พร้อมทั้งแจกอุปกรณ์วาดเขียนให้ตามที่สมาชิกกลุ่มต้องการ เช่น
ดินสอ สีเมจิก สีถ่าน สีไม้ สีน้ำ ดินสอ เป็นต้น

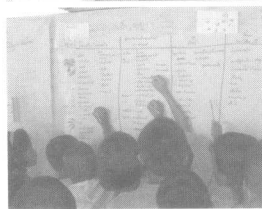

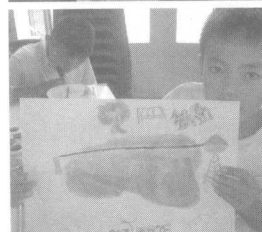
- ให้สมาชิกแยกย้ายกันไป แล้วใช้เวลา 20 นาที ในการรำลึกถึงการ เล่นที่หน้าประทับใจของตนเองในอดีต รวมทั้งสถานที่ ประสบการณ์ ช่วงเวลา ความรู้สึก และเพื่อนร่วมเล่น
- ให้อุปกรณ์วาดเขียนที่แจกเขียนเรื่อง หรือวาดภาพเพื่อเล่าเรื่องความ ประทับใจนี้
- จากนั้นให้สมาชิกกลับมารวมกลุ่มแล้วแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกัน
- ผู้นำกระบวนการสรุปประเด็นหลักๆ ที่ทุกคนนำเสนอคล้ายๆ กัน ซึ่งส่วนมากมักจะได้แก่

- ความรู้สึกอิสระเสรีและความตื่นตัวใน ขณะเล่น

- องค์ประกอบของการเล่นที่เสียงและเป็น อันตราย

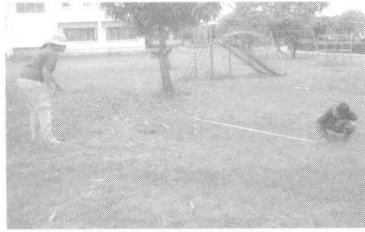
- การเล่นในสภาวะแวดล้อมต่างๆ

- การแอบผู้ใหญ่ไปเล่น และการเล่นตาม สถานที่ลับต่างๆ ความเป็นอิสระเสรีภาพ

- โลกของเด็กจากการเข้ามาสอดส่องดูแล ของผู้ใหญ่

ขั้นตอนที่ 3

สำรวจพื้นที่ ทรัพยากร รวมถึงข้อจำกัด ในการพัฒนาพื้นที่การเล่น

เป็นการสำรวจและประเมินพื้นที่ทางกายภาพ เพื่อนำมาวางแผนออกแบบสถานที่เล่นให้เหมาะสม ควรคำนึงถึงการไร้พื้นที่การเล่นในระยะยาว ในขั้นตอนนี้เราควรพิจารณาภาพรวมทั้งหมดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งมีส่วนประกอบโครงสร้างพื้นฐานสำหรับสภาพแวดล้อมการเล่น จะเป็นรากฐานของสภาพแวดล้อมในปีแรก วางแผนให้มีพื้นที่ตามธรรมชาติรอบๆ พื้นที่การเล่น นอกจากนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงการไร้งานในระยะยาวด้วย ลักษณะพื้นที่แบบนี้เราควรเลือกที่ตั้งของพื้นที่อย่างรอบคอบเพราะเด็กๆ ต้องเล่นไปอีกหลายปี และในการเปลี่ยนแปลงต่างๆ บางอย่างอาจก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายจำนวนมาก

การเริ่มต้นสำรวจพื้นที่ควรจะวาดรูปแผนผังพื้นที่ลงในกระดาษ โดยลงรายละเอียดที่สำรวจพบในพื้นที่นั้นๆ เช่น

- ลักษณะทางกายภาพ ต้นไม้ รั้ว ทางเดินปูน สนามหญ้า สภาพของดิน (แข็ง เหนียว) เป็นเนิน หรือหลุมบ่อ
- บอกถึงการสัมผัสกับธรรมชาติ ระยะเวลา แสงอาทิตย์ ลม
- สาธารณูปโภค เช่น ทางระบายน้ำ ที่วางหลุมขยะเปียก ขยะแห้ง
- บริเวณของสถานที่การเล่น เช่น อาจจะอยู่ในชุมชนใกล้ๆ เป็นบ้าน เรือน หรือย่านธุรกิจ ถนน หรือสวนสาธารณะ ต้องประเมินว่า คนรอบข้างที่เล่น จะเกิดความรำคาญหรือกังวลว่า เด็กจะส่งเสียงดัง รบกวนหรือไม่ เพื่อป้องกันข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน
- การสำรวจพื้นที่ควรให้เด็กและชาวชุมชนมีส่วนร่วมสำรวจด้วย ทำให้เกิดความเป็นเจ้าของร่วมกันจะได้ช่วยกันดูแลพื้นที่เล่นต่อไป

การสำรวจพื้นที่ การออกแบบแผนผังของพื้นที่ ต้องช่วยกันตัดสินใจเลือกสิ่งแวดล้อมบางส่วนที่มีอยู่แล้วว่าจะคงไว้เหมือนเดิมหรือเลือกเอาออก เช่น ต้นไม้ ทางเดิน สวนดอกไม้ ขอนไม้ ท่อนไม้ เครื่องเล่นที่ผุพัง ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 4

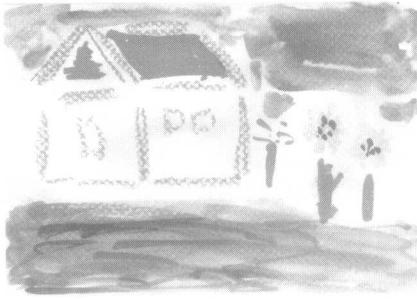
ประชุมวางแผน

สำรวจความต้องการในการเล่นของเด็ก

ในขั้นตอนนี้ ต้องปล่อยให้ผู้เข้าร่วม เด็ก ผู้ใหญ่ ผู้ที่เกี่ยวข้อง แสดงความคิดเห็นออกมาให้มากที่สุด โดยยังไม่ต้องคิดถึงข้อจำกัดว่าจะทำไม่ได้ การพูดคุยอาจจบลงด้วยรายการยาวเหยียดในแต่ละหมวด ก็ให้เริ่มในขั้นต่อไป คือ การจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่ต้องการในแต่ละหมวด เราก็จะได้รายการที่มีความสำคัญอันดับแรก เพื่อนำไปสร้างพื้นที่เล่นต่อไป การระดมความคิดเห็นเรื่องความต้องการของเด็ก จะต้องคำนึงถึงรูปแบบกิจกรรมที่เด็กต้องการอย่างแท้จริงและรวมถึงการได้รับประสาทมัลลิสทั้งทำ ใน การส่งเสริมพัฒนาการ

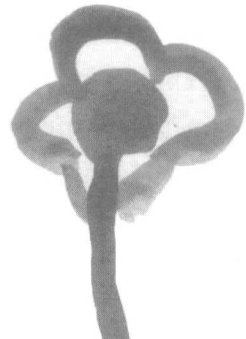
การสำรวจความต้องการในพื้นที่การเล่นของเด็ก การตั้งประเด็นคำถามให้เชื่อมโยงประเด็น เพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิด การเชื่อมโยง และการเปิดโอกาสให้เด็กที่เป็นผู้เล่นนั้น มาช่วยกันระดมความต้องการ เช่น โดยใช้คำถามสัมภาษณ์เด็ก เช่น เด็กต้องการให้ที่มีการเล่นเป็นอย่างไรบ้าง? อยากเล่นอะไรมากที่สุด? การสำรวจความต้องการนี้ ควรรวมถึงผู้ใหญ่ในพื้นที่ สมาชิกชุมชน และคนที่เกี่ยวข้องมาช่วยออกความเห็นด้วย โดยการระดมความคิดเห็น ใช้คำถามดังต่อไปนี้

● ในพื้นที่การเล่น ควรจะมีทรัพยากรหรืออุปกรณ์ในการเล่นที่เป็นธรรมชาติอะไรบ้าง? และนำมาทำอะไรได้บ้าง?
ตัวอย่างคำตอบ เช่น มีดิน ทราย น้ำ หิน ไม้ไฟ ไม้อื่นๆ ขอนไม้ เมล็ดพันธุ์พืช ดอกไม้ ต้นไม้ เปลือกไม้ ถ้าวาล์ว ฯลฯ

● วัสดุอุปกรณ์เหลือใช้ หรืออุปกรณ์รีไซเคิลที่ทางภายในท้องถิ่นมีอะไรบ้าง? นำมาทำอะไรเล่นได้บ้าง?
คำตอบ มี ปิ๊บ ลังกระดาษ กล่อง กระจบอง เขือก กระจบดิ่ง เศษรถจักรยาน ผ้า ชุดบ่งบอกอาชีพต่างๆ ที่ไม่ใช้แล้ว

● อยากให้มีโครงสร้างชิ้นใหญ่ในการเล่นหรือโครงสร้างการเล่น หรือเครื่องเล่นอะไรบ้าง?
คำตอบ เช่น มุมเล่นน้ำ ศิลปะประดิษฐ์ การแสดงแต่งกาย แพนซี การเล่นกับฟองสบู่ยักษ์ ปลูกผัก ฝังไข่ ไม้กระดก บ้านบนต้นไม้ ที่ปีนป่าย ถ้ำ เวที สะพาน

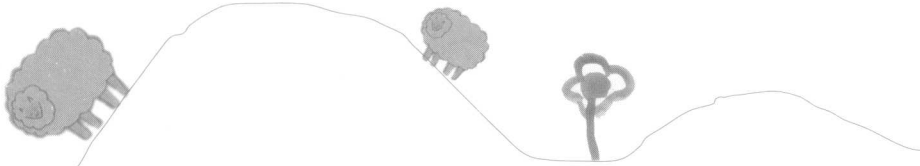
ขั้นตอนที่ 5 ออกแบบพื้นที่เล่น

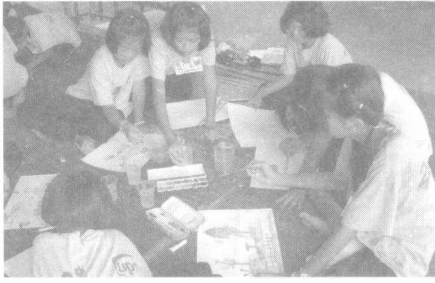
การออกแบบพื้นที่เล่นสำหรับเด็ก

การจัดหาและพัฒนาพื้นที่เล่นสำหรับเด็กๆ ในหลายๆ กรณี มักเริ่มจากทรัพยากรหรือพื้นที่ที่เรามีอยู่ และต้องเริ่มต้นจากจุดนั้น ในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ให้กลายเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สมตั้งใจเราต้องการ ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่เล่นสำหรับเด็ก จึงประกอบด้วยขั้นตอนหลักๆ ดังนี้คือ

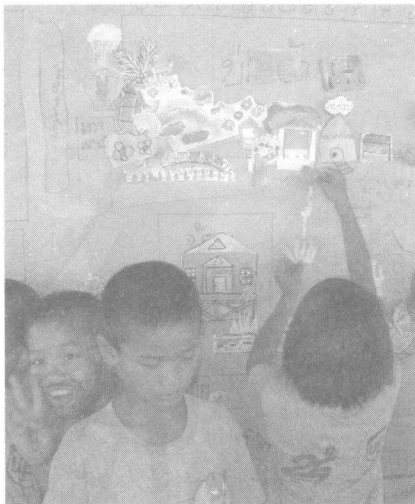
เริ่มจากสิ่งที่คุณมีอยู่

พื้นที่ที่แตกต่างกันก็ทำให้มีศักยภาพที่ต่างกันด้วยเช่นกัน จุดเริ่มต้นที่ชัดเจนที่สุด น่าจะได้แก่ ทำการประเมินว่าพื้นที่ที่คุณมีอยู่เป็นอย่างไร สอดคล้องกับความต้องการของเด็กหรือไม่ และแผนงานที่คุณต้องการทำนั้นจะอยู่ในระดับใหญ่เล็กเท่าใด พื้นที่ที่คุณสามารถนำมาดัดแปลงเพื่อให้เป็นสถานที่เล่นที่เหมาะสมสำหรับเด็กๆ เป็นต้นว่า

- สนามโรงเรียน ซึ่งสามารถพัฒนาให้กลายเป็นโอกาสในการเล่นที่ดีสำหรับเด็กๆ และสามารถสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมที่ดีให้เกิดขึ้นได้ รวมทั้งนำมาช่วยส่งเสริมในการทำกิจกรรมหลักที่คุณจะจัดให้กับเด็ก
- ลานปูนนอกประสงค์ ที่สามารถนำมาจัดแบ่งเป็นโซนๆ แยกพื้นที่ได้
- ที่รกร้างมีต้นไม้ขึ้นปกคลุม ซึ่งสามารถนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับการเล่นพวงจุกของเด็กๆ ขณะเดียวกันก็มีความปลอดภัย

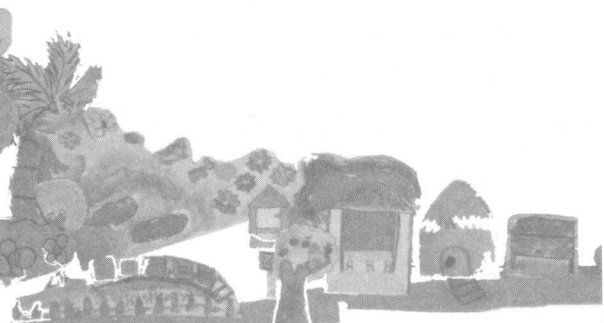

- สนามหญ้ากว้างๆ ที่ยังไม่มีผู้ใดเข้าไปใช้ประโยชน์ สิ่งที่คุณต้องปรับปรุง คือ การปลูกต้นไม้เพื่อประดับหรือให้ร่มเงาบ้าง
- กระโจมหรือบ้านเล็กๆ ในที่ว่างๆ ซึ่งเด็กๆ อาจใช้เป็นรังพักผ่อน และเป็นสถานที่ที่เขาารู้สึกว่ามั่นคง ปลอดภัย
- สนามดินกว้างๆ ที่สามารถดัดแปลงเป็นสนามให้เด็กเล่นพวงจุกได้

- สนามเด็กเล่นที่มีเครื่องเล่นติดตั้งคงที่ แต่ควรจัดให้แลดูดึงดูด และให้เด็กทุกคน ทุกกลุ่ม สามารถเล่นได้อย่างมีส่วนร่วม
- สถานที่ที่เปลี่ยนแปลงบ่อยๆ ภายในชุมชน ที่แต่ละจุดสามารถเชื่อมต่อกันได้ และทำให้เด็กๆ เกิดความตื่นตัวในการพจญภัย จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง

และไม่ว่าสถานที่เหล่านั้นจะเป็นประเภทไหน คำถามที่คุณจะต้องถามตัวเอง ในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นสนามเด็กเล่น คือ

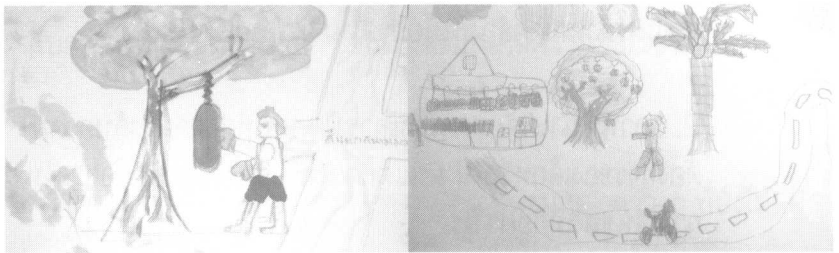
1. การให้โอกาสความต้องการในการเล่นของเด็ก คุณจะสามารถพัฒนาพื้นที่นั้นให้เข้ากับความต้องการของเด็กได้อย่างไร หรือสถานที่นั้นสอดคล้องกับโอกาสในการเล่นแบบใด
2. สถานที่นั้นมีศักยภาพในการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กหรือไม่ มันแตกต่างหรือสอดคล้องกับโอกาสในการเล่นของเด็กอย่างไร
3. ในการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว มีเสียงต่อต้านหรือสนับสนุนอะไรบ้าง
4. ต้องใช้เทคนิคความรู้พิเศษใดบ้างในการปรับปรุงพัฒนา

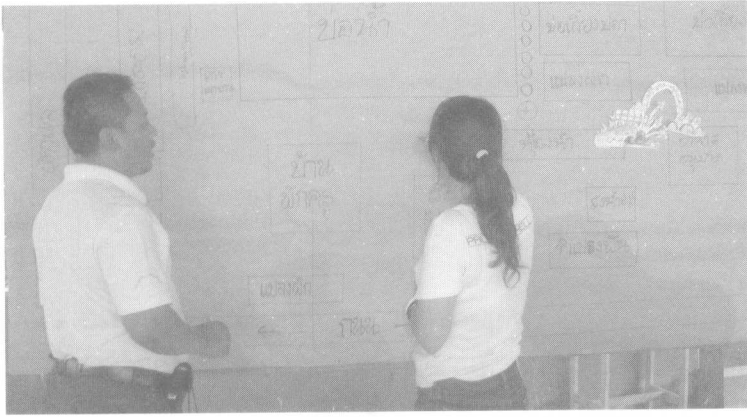

ตัวอย่างการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ในการออกแบบพื้นที่ในการเล่น

- การเริ่มต้นควรจะวาดรูปแปลน แพนผังพื้นที่ลงในกระดาษแผ่นใหญ่โดยลงรายละเอียดบันทึกเป็นภาพวาด วาดรูประบายสี พื้นที่การเล่นที่จะใช้ในระยะเวลาหรือพื้นที่ถาวร สิ่งก่อสร้างที่ก่อสร้างด้วยปูน รั้วถนนลำบาก ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ อาคาร ลานปูน อเนกประสงค์ ต้นไม้ ทางเดิน กำแพงปูน รั้วต่างๆ ต้องตัดสินใจเลือกสิ่งแวดลอมบางส่วนที่มีอยู่แล้วว่าจะคงไว้เหมือนเดิมหรือเลือกเอาออก ตัดรูปที่วาดเสร็จนำมาจัดวางที่ละชั้นจัดลงบนแปลน

- ให้เด็กหรือผู้ใช้พื้นที่การเล่น มีส่วนร่วมในการออกแบบ โดยวาดรูปความต้องการที่จะเล่นตามจินตนาการ จัดวางลงในแบบแปลนตามความต้องการ คนที่ไม่ถนัดวาดรูปก็ให้ช่วยออกความเห็น
- รวบรวมข้อมูล จากการระดมความคิดเห็นของเด็ก และจากรูปวาดในแบบแปลน ผู้ใหญ่หรือผู้รับผิดชอบโครงการต้องตัดสินใจคัดเลือกความต้องการของเด็กที่ได้ระดมความคิดเห็น ให้เหมาะสมกับพื้นที่ เก็บส่วนอื่นๆ ที่ไม่ได้คัดเลือกเอาไว้ใช้ในการปรับสิ่งแวดล้อมครั้งต่อไป

- ส่งแบบแปลนภาพรวมทั้งหมดที่วาดแบบไว้คร่าวๆ ใ้กับนักออกแบบหรือผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญควรเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในธรรมชาติการเล่นของเด็ก และคำนึงถึงประโยชน์ในการใช้พื้นที่และเอื้ออำนวยให้เด็กได้เรียนรู้

คำนึงถึงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ลงมือ และออกแบบพื้นที่เล่นให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้พื้นที่ โดยเน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้ประโยชน์สุขแก่เด็กมากที่สุด และเป็นแผนผังที่ใช้ลงมือปฏิบัติได้จริง

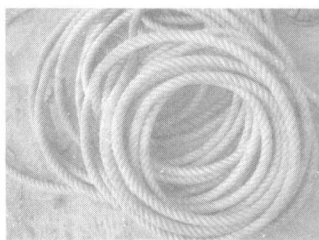
ขั้นตอนที่ 6

การระดมทรัพยากร

(เงิน อุปกรณ์ สิ่งของ และอาสาสมัคร ฯลฯ)

ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการเล่นของเด็กนั้น มีอยู่มากมาย เช่น อุปกรณ์ สถานที่ ความรู้ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น การจัดหาทรัพยากรสำหรับการเล่นของเด็ก ก็มีหลายวิธีการ เช่น การจัดซื้อ จัดจ้าง การขอรับบริจาค การจัดทำขึ้นเอง เป็นต้น

การระดมทรัพยากรด้านบุคลากร/องค์ความรู้ , และด้านอุปกรณ์/งบประมาณ จากประสบการณ์การทำสนามเด็กเล่นในชุมชนแห่งหนึ่ง สรุปเป็นวิธีการดังต่อไปนี้

- ค้นหาบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเล่นของเด็กอยู่ก่อนแล้ว และชักชวนให้เป็นอาสาสมัครในการทำงานด้านการพัฒนาเด็ก
- จัดอบรมความรู้เรื่องการพัฒนาเด็กผ่านการเล่น ให้แก่กลุ่มคน อาสาสมัคร และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญของกิจกรรมนี้จูงนำไปสู่การสนับสนุนการเล่นของเด็กให้เกิดขึ้นจริงในชุมชน
- นำเสนอแนวความคิดการพัฒนาเด็กผ่านการเล่น ต่อชาวชุมชนและแกนนำในเวทีประชุมประจำเดือนของชุมชนโดยอาสาสมัคร ทำให้ชาวชุมชนพร้อมใจกัน สนับสนุนการพัฒนาเด็กผ่านการเล่น โดยเลือกทำสนามเด็กเล่นให้กับเด็กๆ ในชุมชน

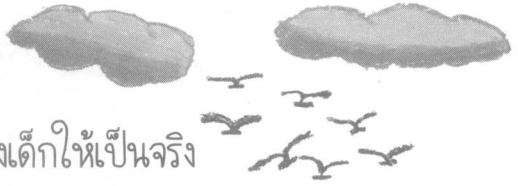

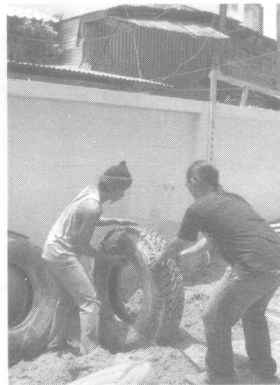
- การจัดเวทีประชาคมผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เช่น เด็ก ผู้ปกครอง ชาวชุมชน แกนนำชุมชน อบต. เทศบาล วัด โรงเรียน ศูนย์เด็กเล็ก เป็นต้น เพื่อระดมความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ เช่น การวางแผนการจัดทำสนามเด็กเล่น แนวทางดูแลรักษา การแบ่งบทบาทหน้าที่ การระดมทุนและอุปกรณ์ การจัดระเบียบการเล่น เป็นต้น
- การขอรับบริจาคอุปกรณ์ เช่น ไม้ ยางรถยนต์ ใบจาก เขือก อุปกรณ์รีไซเคิล เป็นต้น
- การระดมทุนจากองค์กรต่างๆ เช่น การเขียนโครงการ เสนอขอทุน การทอดผ้าป่าสามัคคี เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 7

ลงมือปฏิบัติสร้างฝันของเด็กให้เป็นจริง

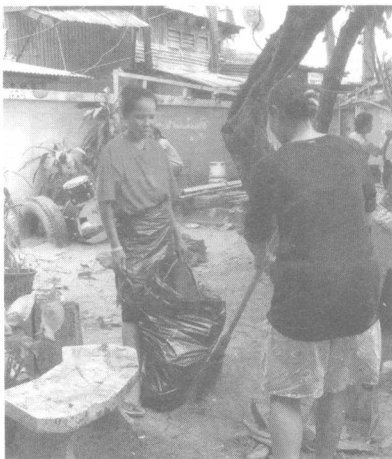

ในขั้นตอนนี้ อย่าลืมว่าต้องระดมพลคนมาช่วยให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติร่วมกัน และทุกขั้นตอนถูกดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้แล้ว ต้องมีความพร้อม อุปกรณ์ คนทำงาน รวมถึงต้องมีแผนผังรูปแบบ ภาพรวมของกิจกรรม และแผนที่ กำหนดจุดในการทำงานการปฏิบัติ แต่ละจุดควรทำอะไร มีแผนอย่างไร มีขั้นตอนอย่างไร ให้อุปกรณ์อะไร และที่สำคัญควรจะมีผู้รู้ ควบคุมดูแลการทำงาน ในแต่ละจุด

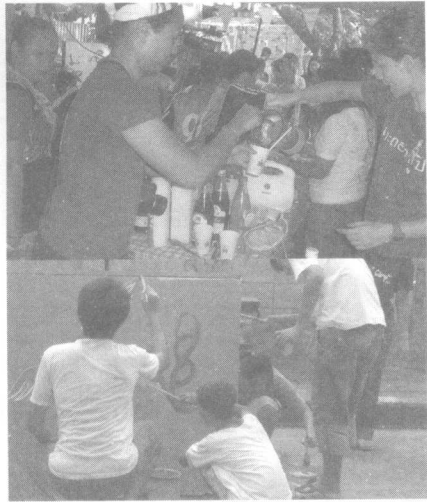
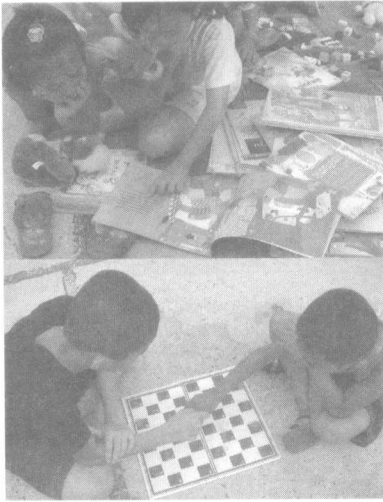

- ต้องกำหนดภาพรวมวันเวลาในการดำเนินงาน เช่น การก่อสร้าง ทำโครงสร้างขึ้นใหญ่ และกำหนดเวลาการทำงานร่วมกับช่าง อาจกำหนดวันเวลา 2-3 วัน แล้วแต่รูปแบบโครงสร้าง ยากง่ายและจำนวนคนช่วย

- ผู้ที่จะมีส่วนร่วมมาสร้างฝัน ทำสนามเด็กเล่นให้เด็ก คือ เด็ก เยาวชน ผู้ปกครอง สมาชิกชุมชน และจากหน่วยงานในท้องถิ่น และบุคคลอื่นๆ ที่สนใจ นอกจากนี้ อย่าลืมมองหาอาสาสมัคร ผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะทาง เช่น ช่างไม้ ช่างก่อสร้าง ช่างศิลป์ งานบางอย่างก็ต้องอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้าน และควรมีวิศวกร หรือผู้เชี่ยวชาญงานช่าง ซึ่งเป็นชาวชุมชน หรือคนภายนอกก็ได้ เป็นผู้ดูแลงานก่อสร้างในภาพรวม เป็นผู้ตัดสินใจการทำงานตามแผนที่วางไว้ ต้องเป็นคนที่มีส่วนร่วมในการทำงานตั้งแต่แรก

- วางแผนปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่การเล่น กำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของงานที่ต้องทำ เช่น ฝ่ายงานช่าง อาสาสมัครผู้ช่วยช่าง งานทาสี เลื่อยไม้ ทำความสะอาด ล้างเก็บอุปกรณ์ ที่สำคัญควรจะมีฝ่ายบริการ ดูแลความเรียบร้อย อำนวยความสะดวกตลอดทั้งงาน จัดหาอุปกรณ์ อาหาร น้ำดื่ม ฯลฯ

- การจัดหาทรัพยากร เตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมแต่เนิ่นๆ อุปกรณ์ที่ต้องใช้ทั้งหมด เช่น ไม้ ค้อน ตะปู มีด เลื่อย จอบ เสียม ยางรถยนต์ สี พู่กัน เข็กลวด เข็กล่าง ฯลฯ อุปกรณ์บางอย่างไม่จำเป็นต้องซื้อ สามารถยืมยืมจากคนในชุมชนได้

- เริ่มแผนปฏิบัติการ ประชุมแบ่งงานตามกลุ่มผู้สนใจ ลงมือสร้างตามขั้นตอน ตามแผนภาพหรือแผนผังที่ออกแบบไว้จากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 8 **พิธีเปิดสนาม**

หลังจากพัฒนาพื้นที่การเล่น ทำพื้นที่ให้เป็นจริงแล้ว ก็ได้เวลาที่จะต้องมีพิธีเปิดสนามเด็กเล่นอย่างเป็นทางการ โดยการเชิญเชิญทุกคนที่มีส่วนร่วมทุกส่วน และสร้างสรรค์บรรยากาศให้ครื้นเครง มีอาหารกิน น้ำดื่ม เลี้ยงต้อนรับ ถือโอกาสขอบคุณทุกๆ ท่านที่มาสร้างพื้นที่การเล่นในพื้นที่ของเด็กให้เป็นจริง

- เชิญผู้ให้การสนับสนุน ผู้ใหญ่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และที่สำคัญคือ เด็ก ผู้ปกครอง และชาวชุมชน ไปจนถึงชุมชนใกล้เคียง รวมถึงสื่อมวลชน (ถ้าเป็นไปได้) งานนี้เป็นโอกาสที่จะได้ขอบคุณทุกคน ที่ช่วยกันทำให้เกิดพื้นที่การเล่นที่สร้างสรรค์ เป็นสนามเด็กเล่นที่สมบูรณ์ ได้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผลงานชิ้นใหญ่แห่งการมีส่วนร่วมของชุมชน
- สร้างความภาคภูมิใจ มีผลงานร่วมกัน และเป็นกำลังใจให้ผู้มีส่วนร่วมสร้างสรรค์พื้นที่การเล่นการเรียนรู้ และเป็นตัวอย่างที่ดีเผยแพร่ให้กับชุมชนอื่นๆ ที่สนใจ

• เปิดสนามหรือพื้นที่การเล่น ให้เด็กได้ทดลองเล่น สร้างสีสัน บรรยากาศการเล่นที่ครื้นเครง เช่น เพิ่มกิจกรรมเสริมทักษะจัดมุมการเล่นในรูปแบบชั่วคราวตั้งที่กล่าวมา เราจะทราบว่าสนามเด็กเล่นแห่งนี้ประสบความสำเร็จหรือไม่ ก็ให้สังเกตจากเสียงหัวเราะ และรอยยิ้มของผู้เล่นนั่นเอง

• รูปแบบพิธีการเปิดพื้นที่ ขึ้นอยู่กับความต้องการแต่ละพื้นที่ เช่น บางพื้นที่ ก็ทำพิธีรดน้ำมนต์ บายศรีสู่ขวัญ ทำบุญตักบาตร เป็นขวัญและกำลังใจให้ลูกหลานได้เล่นอย่างมีความสุข

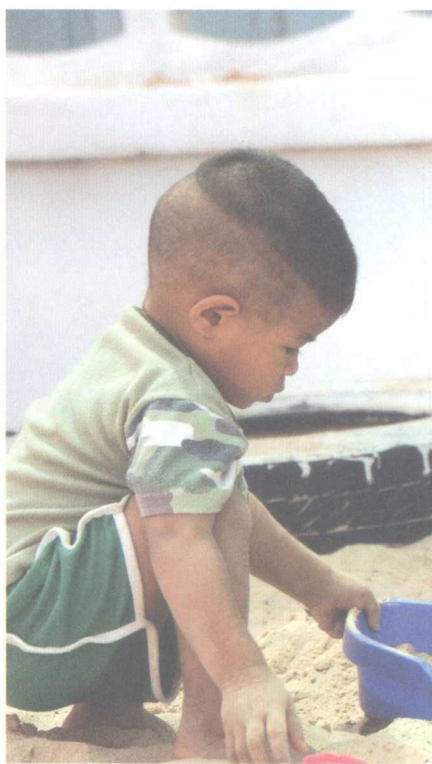
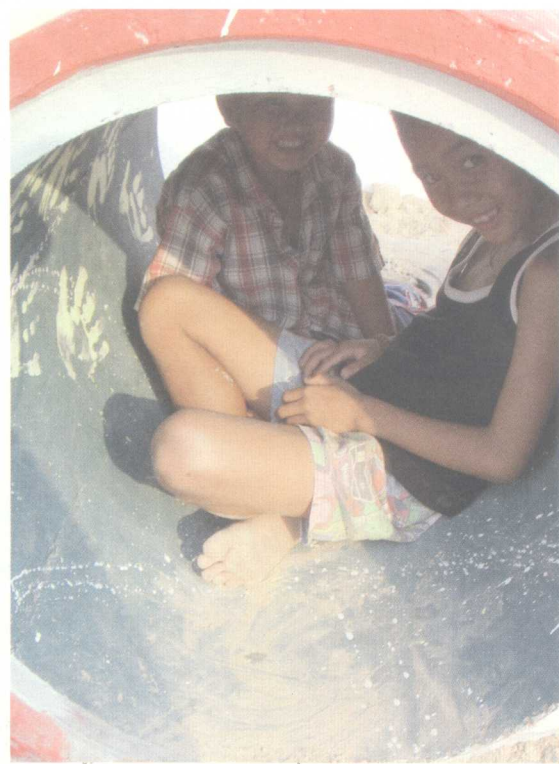
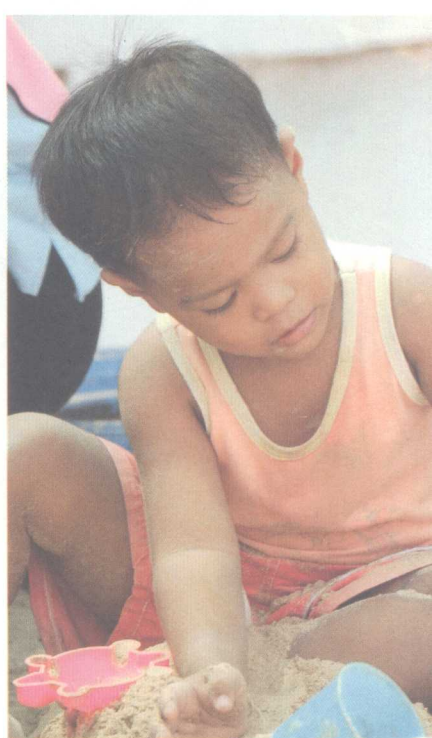
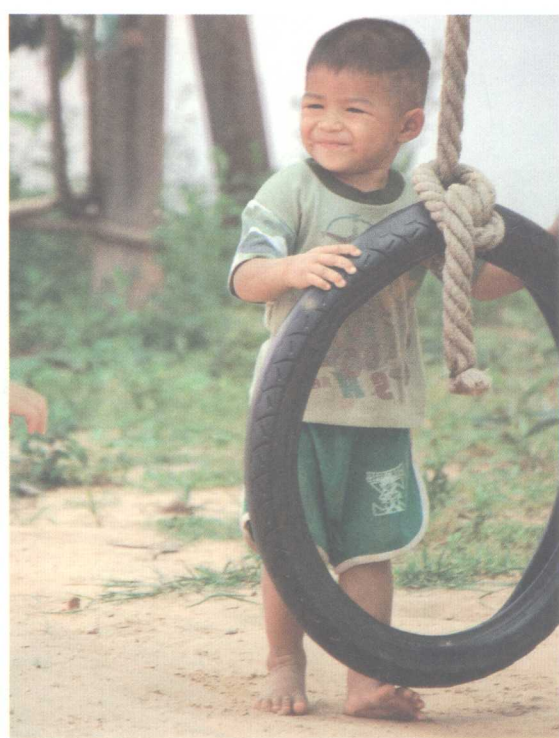
ขั้นตอนที่ ๑

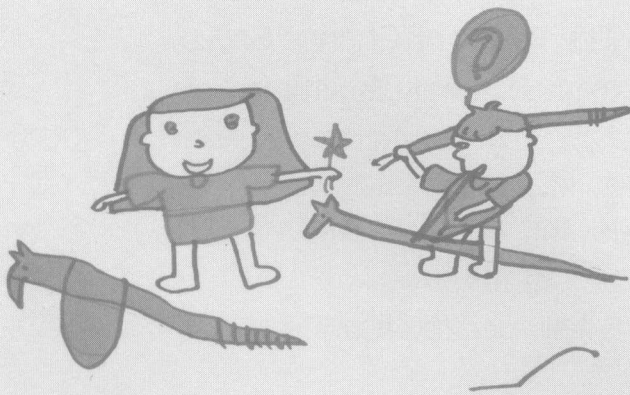
วางแผนกิจกรรมสร้างความสุข ในการเล่นสำหรับในระยะยาว

- ควรมีการวางแผนเพื่อเพิ่มประสบการณ์การเล่นที่หลากหลาย ในกิจกรรมเสริมทักษะด้านต่างๆ ลงในแผนประจำวัน ในวันหยุดสุดสัปดาห์ หรือวันหยุดพิเศษ
- มีการประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกันวางแผนกิจกรรมเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์ให้เด็ก ตัวอย่างเช่น กิจกรรมของอาสาสมัครผู้เฒ่าผู้แก่ ถ่ายทอดภูมิปัญญา การแสดงวัฒนธรรมในที่ท้องถิ่น การละเล่นในที่ท้องถิ่น กิจกรรมศิลปะประดิษฐ์ การทำอาหาร ปลูกต้นไม้ ทำของเล่น กิจกรรมสุนทรียภาพ การเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น กิจกรรมเสริมพลังการอยู่ร่วมกัน กิจกรรมที่ได้สัมผัสกับธรรมชาติ การอ่าน และแต่งบทกวี กิจกรรมศิลปะ การแต่งเพลง ฯลฯ
- การใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องระหว่างสถานที่ทั้งในร่ม และพื้นที่กลางแจ้ง
- การบำรุงรักษา เป็นส่วนสำคัญ เมื่อจัดสภาพแวดล้อมในการเล่นแล้วต้องบำรุงรักษา ไม่ปล่อยให้เกาฬุพังไปตามวันเวลา ต้องพัฒนาให้มีชีวิตชีวาและปลอดภัย

ข้อมูลองค์กรที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์

1. กลุ่มคนเฒ่าคนแก่

ที่อยู่ : กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ 268 หมู่ 3 บ้านป่าแดด อ.แม่สรวย
จ.เชียงราย 57180
โทรศัพท์/โทรสาร: 0-5370-8500
Email: gummoon@hotmail.com www.gummoon.com

2. มูลนิธิสื่อชาวบ้าน (กลุ่มมะขามป้อม)

ที่อยู่ : 477 หมู่ 7 ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ 50170
โทรศัพท์/โทรสาร: 0-5345-6010
Email: ctmkp@yahoo.com, Inter@makhampom.net
www.makhampom.net

3. โรงเรียนชานา มูลนิธิอัครเมืองน่าน

ที่อยู่ : ศูนย์การเรียนรู้ใจโก๋ เลขที่ 253 หมู่ 8 ต.เมืองจัน กิ่ง อ.ภูเพียง
จ.น่าน 55000
โทรศัพท์: 0-5478-3232

4. The Power of Change Group

(กลุ่มพลังแห่งการเปลี่ยนแปลง)

ที่อยู่ 227/8 หมู่ที่ 3 ต.ริมกก อ.เมือง จ.เชียงราย 57000 หรือ
ต.ปณ.273 อ.เมือง จ.เชียงราย 57000
โทรศัพท์: 086-4303350, 086-4303340,
085-6216436
E-mail: pcg200400@gmail.com

5. กลุ่มแบ่งปันปันใจ

ที่อยู่ เลขที่ 61 ม.3 บ้านตาลเจ็ดต้น ต.เวียงเหนือ อ.ป่า
จ.แม่ฮ่องสอน 58130
โทรศัพท์: 085-035 2037
Email: bogybong@yahoo.com,
bong@dreamandmind.org

6. มูลนิธิรักษ์เด็ก

ที่อยู่ 159/26 หมู่บ้านอนุสารวิมลลา ถนนเชียงใหม่-ฮอด ต.ป่าแดด
อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50100
โทรศัพท์: 0-5350-1246 โทรสาร: 0-5350-1247
Email: tlsdf@csloxinfo.com www.rakdek.or.th

7. สถาบันต้นกล้า

ที่อยู่ 124 ซ.สมเด็จพระเจ้าพระยา 17 คลองสาน กทม. 10600
Email: oun_yt@hotmail.com

8. ยุวโพธิชน (ภาคใต้)

ที่อยู่ 144 ถ.ศิริราชูร์ ต.ท้ายช้าง อ.เมือง จ.พังงา
Email: kittima_y@ymail.com

เด็กเล่น
เสียงหัวเราะสดใส
ทำให้เรานึกถึง
ความร่าเริงแจ่มใส
ความสนุกสนาน
และความสุข
ที่ฉายในแววตาของพวกเขา

ISBN 978-616-7309-19-4

9 786167 309194

ชุดหนังสือรางวัลสุวัจน์